

Analiză întocmită de ZIARUL FINANCIAR, realizată cu sprijinul
PATRONATULUI INVESTITORILOR AUTOHTONI

Capitalul privat românesc

1

Evoluția afacerilor companiilor cu capital privat românesc în 2015 față de 2014

2

Evoluția numărului de salariați, a datorilor, capitalurilor proprii și a productivității

3

Tabloul economiei locale în 2015 conform CAEN. Sectoare dominate de români și de străini

4

Capitalul privat românesc în județele României. Paradoxul „Argeș vs Iași”. Valoarea adăugată vs cifra de afaceri. Exporturile românilor

5

Concluzii

Patronatul Investitorilor
Autohtoni
PIAROM

Ediția a II-a

Patronatul Investitorilor
Autohtoni
PIAROM

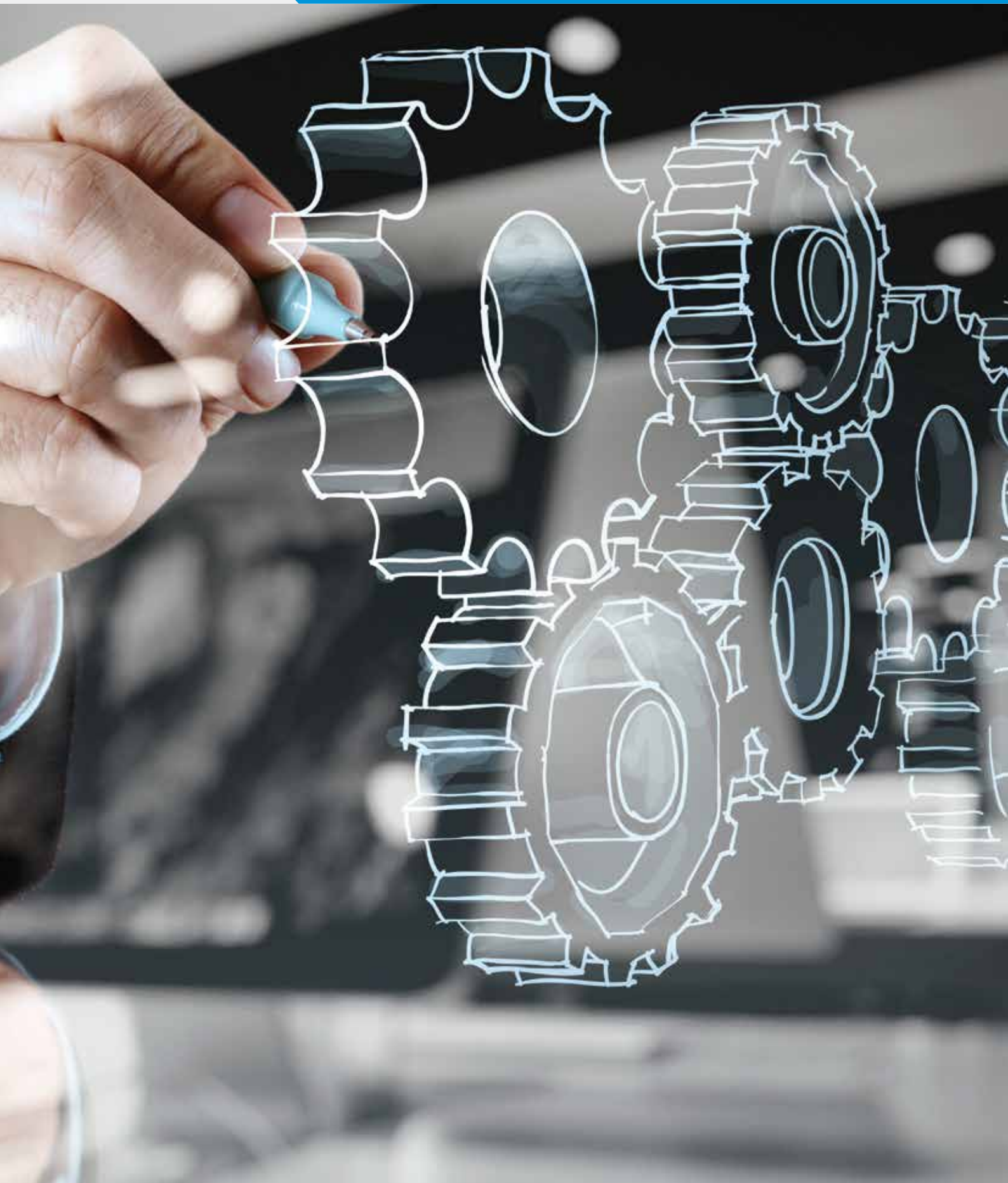
ZIARUL **FINANCIAR**

Analiză întocmită de **ZIARUL FINANCIAR**,
realizată cu sprijinul **Patronatului Investitorilor Autohtoni**

1. Evoluția afacerilor companiilor cu capital privat românesc în 2015 față de 2014	6
1.1 Profitabilitate istorică pentru firmele românești în 2015.....	6
1.2 Profitabilitatea companiilor private românești: 5%, profitabilitatea companiilor străine: 1,5%.....	8
2. Evoluția numărului de salariați, a datoriilor, capitalurilor proprii și a productivității	10
2.1 Salariul mediu net pe economie, plus 14%.....	10
2.2 Companiile cu capital privat românesc și-au redus gradul de îndatorare.....	12
2.3 Companiile cu capital privat românesc – randament excepțional al capitalului propriu, de 18%.....	13
3. Tabloul economiei locale în 2015 conform CAEN. Sectoare dominate de români și de străini	14
3.1 Top 20 creșteri de activitate pe sectoare.....	19
3.2 Top sectoare unde domină companiile cu capital privat românesc.....	20
3.3 Top sectoare unde domină companiile cu capital străin.....	24
3.4 Top 10 sectoare cu capital privat românesc din punct de vedere al productivității.....	25
4. Capitalul privat românesc în județele României. Paradoxul „Argeș vs Iași”. Valoarea adăugată vs cifra de afaceri. Exporturile românilor	28
4.1 Cluj, Constanța, Timiș, Prahova și Argeș – cele mai puternice județe cu capital privat românesc.....	30
4.2 Cifra de afaceri vs valoarea adăugată brută pe județe.....	32
4.3 Deși afacerile Automobile Dacia s-au dublat între 2009 și 2013, PIB-ul județului Argeș a scăzut.....	34
4.4 Poziția companiilor cu capital privat românesc în exporturi.....	36
5. Concluzii	38

Argument

Lucrarea „Capitalul Privat Românesc 2016 – ediția a II-a” își propune să descrie situația companiilor cu capital privat românesc pe baza datelor din 2015, comparativ cu 2014, după ce prima ediție a proiectului a prezentat în detaliu, pentru prima dată în România, situația capitalului românesc între 2008 și 2014.

Ediția întâi a descris ponderea capitalului privat românesc în economie din punct de vedere al cifrei de afaceri, a numărului de companii, a capitalului propriu, a activelor și a analizat diferența între profitabilitatea, îndatorarea și productivitatea companiilor cu capital românesc față de cele străine.

Datele arată că structura capital românesc versus capital străin se păstrează în 2015. Continuă tendința relevată în ediția întâi, prin care profitabilitatea companiilor cu capital românesc este mai mare decât cea a companiilor cu capital străin, distanța între salariile plătite de companiile românești și cele străine se mărește, iar gradul de îndatorare al companiilor românești se micșorează.

În plus față de ediția întâi, este analizată corelația între cifra de afaceri totală pe județe și valoarea adăugată brută pe județe, pornind de la cazul diferenței între județul Iași și județul Argeș. În județul Iași, valoarea adăugată brută este mai mare decât cea creată în județul Argeș, cu toate că prezența Automobile Dacia la Pitești îi asigură județului Argeș o cifră de afaceri a companiilor locale dublă față de Iași.

Analiza capitalului privat românesc, a ponderii sale în economie și în sectoare de business este necesară pentru a avea o imagine asupra pârgurilor prin care dezvoltarea economică a României să nu mai fie lăsată la voia întâmplării, ci prin măsuri inteligente recuperarea decalajelor față de Vest să se facă într-un ritm mai rapid.

Banca Națională și Institutul Național de Statistică publică în fiecare an un studiu comun privind Investițiile Străine Directe, însă nici o instituție publică din România nu se ocupă cu evaluarea și măsurarea impactului în economie a investițiilor autohtone.

1

Evoluția afacerilor companiilor cu capital privat românesc în 2015 față de 2014

2 015 a fost un an la fel de bun pentru companiile cu capital privat românesc, ca și pentru cele cu capital străin. Per total, cifra de afaceri a celor 480.000 de companii locale care au raportat o cifră de afaceri mai mare decât zero a fost în 2015 de 1.178 mld. de lei, cu 8% mai mare decât în 2014.

Companiile cu capital privat românesc și-au majorat cifra de afaceri de la 509 mld. lei în 2014 la 551 mld. lei în 2015, tot cu 8% (**vezi tabel 1**).

Firmele străine au avut același parcurs, majorându-și cifra de afaceri cu 8%, de la 536 la 580 de miliarde de lei. Astfel, structura cifrei de afaceri a rămas aceeași ca în 2014: 47% - companiile cu capital privat românesc, 49% - companiile cu capital străin, iar restul de 4% - companiile de stat.

Cifra de afaceri a companiilor din economie este în general un indicator puțin urmărit la nivel macroeconomic, însă aproximează bine producția totală din economie. Aceasta este relevantă pentru că, scăzând consumul intermediar, obținem valoarea adăugată brută, adică PIB-ul.

Numărul de companii cu capital privat românesc a crescut cu 11.000 în 2015 față de 2014, până la 434.000, semn că scăderea TVA și creșterea salariilor au avut un impact pozitiv asupra creării de noi întreprinderi.

În schimb, numărul de companii străine s-a redus cu circa 1.000 în aceeași perioadă, până la 37.000. Aceasta înseamnă că investitorii străini care vin își evaluează mai bine oportunitățile de afaceri, iar unii din cei prezenți au ajuns la maturitate.

1.1 Profitabilitate istorică pentru firmele românești în 2015

2015 a fost un an excepțional pentru profitabilitatea companiilor românești. Astfel, cele 434.000 de firme românești au avut profituri nete totale de 40 mld. de lei la afaceri de 551 mld. de lei, adică o rată a profitabilității de 7,2%.

Tabel 1

Evoluția cifrei de afaceri și a profiturilor în 2015 față de 2014

	Companii cu capital privat românesc	Evoluție (%)	Companii cu capital străin	Evoluție (%)	Companii de stat	Evoluție (%)	Total	Evoluție (%)
Număr de companii	433.940	3	36.918	-4	1.095	21	471.953	2
Cifra de afaceri (mld. lei)	551	8	580	8	47	8	1.178	8
Profituri brute (mld. lei)	46	21	32	4	9	47	87	16
Pierderi brute (mld. lei)	13	-31	19	-36	4	35	36	-30
Profituri nete (mld. lei)	40	20	27	6	8	51	75	17
Pierderi nete (mld. lei)	13	-30	18	-34	4	35	36	-28
Rezultat net (mld. lei)	27	93	9	*	4	100	40	186

*pe pierdere în 2014

Sursa: ONRC

Nu toate însă au obținut profit. Astfel, pierderile nete totale s-au ridicat la 13 mld. de lei. Dacă ar fi privit sistemul de companii românești ca o singură firmă, aceasta s-ar putea spune că a avut un rezultat net (profituri nete + pierderi nete) de 27 mld. de lei.

Abia acesta ar reprezenta profitul net al companiilor cu capital privat românesc în 2015, ceea ce indică o profitabilitate netă reală de 5%.

De cealaltă parte, companiile cu capital străin au avut profituri nete totale de 27 mld. de lei la o cifră de afaceri de 580 mld. de lei, iar pierderile nete s-au ridicat la 18 mld. de lei.

Aceasta înseamnă un rezultat net de 9 mld. de lei, de 3 ori mai mic decât rezultatul net obținut de firmele private românești, cu toate că la cifra de afaceri este paritate. Raportul între rezultatul net și cifra de afaceri a companiilor străine a fost în 2015 de 1,5%.

Aceste date arată că evoluția economică pozitivă din 2015 (creștere economică de 3,7%) a determinat îmbunătățirea rezultatelor financiare ale celor două grupuri mari de companii, străine și românești, dar diferența între profitabilitatea firmelor românești și a celor străine a rămas mare.

În 2014, firmele private românești obținuseră un rezultat net de 14 mld. de lei, ceea ce înseamnă că 2015 a adus dublarea profitului final. Intrând în detalii, se vede că îmbunătățirea rezultatului a provenit atât din reducerea pierderilor nete de la 19 mld. de lei la 13 mld. de lei în 2015 pentru companiile private românești, cât și din creșterea profiturilor nete totale de la 33 mld. lei la 40 de mld. de lei.

Acesta este probabil cel mai bun an din istoria firmelor private românești din punct de vedere al profitabilității. Este posibil ca reducerea CAS din octombrie 2014 să fi funcționat ca o sursă de creștere a profitului, dar și reducerea TVA la alimente din iunie 2015 a avut rolul său, pentru că a relansat consumul.

Firmele străine au raportat și ele o foarte slabă îmbunătățire a profiturilor nete totale, de la 26 mld. lei la 27 mld. de lei, adică un ritm de 3%, sub creșterea cifrei de afaceri.

Pierderile, în schimb, au fost mai mici cu 40%, ajungând la 18 mld. de lei, față de 28 mld. de lei în 2014.

Persistența diferenței de profitabilitate între companiile cu capital privat românesc și cele cu capital străin este îngrijorătoare. Este de presupus că firmele străine nu mobilizează resurse pentru a veni în România ca să înregistreze randamente anuale de 1,5%, așa cum arată cifrele consolidate.

De fapt, nici companiile românești nu declară profitabilitatea reală. Un profit net de 5% este semnificativ mai mare decât al companiilor străine, dar riscul asumat unei investiții nu este justificat la un profit de sub 10% pe an.

O îmbunătățire semnificativă la nivelul profitabilității au avut-o companiile de stat, care și-au dublat rezultatul net de la 2 la 4 miliarde de lei între 2014 și 2015, la o cifră de afaceri în creștere de la 43 la 47 mld. de lei. Un rol determinant aici l-au avut rezultatele Hidroelectrica și Romgaz.

1.2 Profitul sistemului de companii private românești: 5%, profitul companiilor străine: 1,5%

Ca urmare a profitabilității mult mai ridicate a companiilor cu capital privat românesc, între structura cifrei de afaceri și cea a profitului per ansamblu sistem de companii din România există diferențe remarcabile.

Astfel, deși capitalul privat românesc și cel străin își împart în mod aproximativ egal cifra de afaceri, rezultatul net este în proporție de 2/3 în favoarea capitalului privat românesc.

Ca urmare a îmbunătățirii semnificative a profitabilității companiilor cu capital privat românesc în 2015, rezultatul net pe ansamblul economiei a fost de aproape 3 ori mai bun în 2015 decât în 2014, adică a crescut de la 14 mld. lei la 40 mld. de lei.

Aceasta înseamnă o creștere a ratei profitabilității generale de la 1,3% la 3,4%, determinată de profitabilitatea companiilor private românești de 5% și cea a firmelor străine de 1,5%.

Ritmul de creștere a cifrei de afaceri de 8% în 2015 arată potențialul de dezvoltare al economiei românești pentru următorii ani, dar și faptul că amprenta investițiilor străine este insuficientă pentru ca majorarea cifrei de afaceri să se regăsească și în creșterea PIB.

Când cifra de afaceri, deci producție totală, crește într-un ritm dublu față de PIB (8%, față de 4%, în 2015), înseamnă că evoluția consumului intermediar este mai rapidă decât cea a producției totale.

Astfel, valoarea adăugată brută (VAB) rămasă este mai redusă față de cât ar trebui să fie. Aceasta are o semnificație decisivă pentru că VAB-ul înseamnă profituri și salarii, adică ce rămâne în România.

Creșterea „în gol” a cifrei de afaceri, fără să lase valoarea adăugată brută locală, este una din provocările pentru perioada următoare ale oricărui guvern. Comparația între evoluția businessului și evoluția în paralel a valorii adăugate brute, reflectată în primul rând de profitabilitate, este un punct de plecare pentru determinarea unor politici de dezvoltare inclusivă, a tuturor componentelor locale ale economiei.

Creșterea profitabilităților companiilor este relevantă nu numai din punct de vedere al randamentelor pe care trebuie să le ofere investitorilor, cât și din punct de vedere al veniturilor fiscale.

Astfel, 2015 a adus profituri brute impozabile totale de 87 de miliarde de lei, față de 75 de miliarde de lei în anul anterior.

Creșterea profitabilității companiilor cu capital românesc este explicabilă atât prin prisma creșterii consumului, deci a vânzărilor cu 15% în 2015, cât și prin menținerea sub control a cheltuielilor și, deci, creșterea productivității.

Diferența de profitabilitate între companiile românești și cele străine se explică și prin prezența majoritară în sectoare economice diferite.

Așa cum s-a arătat în ediția întâi a lucrării (**vezi capitolul 3 în lucrarea curentă**), capitalul privat românesc este majoritar în servicii, transporturi, comerț și construcții, domenii care nu presupun utilizare de active fixe pe scară largă și, deci, amortizări care să micșoreze profitul impozabil.

O altă explicație a creșterii generale a profitabilității în 2015 poate fi așteptarea de către mediul de

afaceri a reducerii impozitului pe dividende de la 16% la 5%. De asemenea, anularea impozitului pe profitul reinvestit a fost un impuls pentru companii de a raporta profituri mai mari în 2015.

Nefiind cotate pe bursă, companiile cu capital privat românesc nu au determinarea continuă de a raporta profituri substanțiale prin care să genereze atractivitate pentru investitorii de pe piața de capital.

Firmele multinaționale prezente pe piața locală, la rândul lor, sunt cotate pe piețele financiare mai ales prin intermediul companiilor-mamă, așa încât profitabilitatea sucursalelor locale este nerelevantă.

De multe ori, companiile străine fac compensări între diverse sucursale pentru a folosi cel mai bine legislațiile locale cu scopul de a îmbunătăți profitul general al companiei.

Diferența de forță între companiile străine și cele românești este indicată cel mai bine de numărul acestora. Pentru a obține o cifră de afaceri similară, raportul este de aproximativ de 1 la 11.

Astfel, „portretul” unei companii private cu capital românesc arată astfel: cifră de afaceri de 1,27 mil. de lei, 6 angajați, rezultat net pozitiv de 62.000 de lei.

În schimb, o companie străină are în medie 15,6 mil. de lei cifră de afaceri, 32 de angajați și un rezultat net pozitiv de 240.000 de lei.

2

Evoluția numărului de salariați, a datoriilor, capitalurilor proprii și a productivității

Companiile cu capital privat românesc au făcut în 2015 circa 60.000 de noi angajări, în timp ce companiile cu capital străin și-au diminuat ușor numărul de angajați cu circa 2.000.

Astfel, numărul de angajați ai companiilor cu capital privat românesc a crescut de la 2,44 milioane în decembrie 2014 la 2,50 milioane în decembrie 2015. Creșterea numărului de angajați a avut loc în contextul în care numărul de companii cu capital privat românesc a crescut cu circa 11.000 în aceeași perioadă. Evoluția a fost determinată de scăderea TVA și a CAS, care a adus creșterea consumului și a determinat companiile să își întărească echipele pentru a face față creșterii cererii.

Totuși, preocuparea pentru creșterea productivității este evidentă. Astfel, companiile românești și-au majorat numărul de angajați cu doar 2% în condițiile în care cifra de afaceri a crescut cu 8%, iar rezultatul net (profituri totale - pierderi totale) s-a dublat în aceeași perioadă (**vezi tabel 2**).

În schimb, companiile cu capital străin, care au cunoscut o creștere similară a cifrei de afaceri de 8% în 2015, au rămas cu aproximativ același număr de angajați, și anume 1,18 milioane de persoane.

Deși companiile străine dețin jumătate din cifra de afaceri din economie, acestea nu angajează decât o treime din numărul total de salariați. Astfel, distribuția celor 3,96 milioane de salariați angajați în companii cu capital privat românesc, străine și de stat este următoarea: 63% companii private românești, 30% companii străine și 7% companii de stat.

Companiile de stat angajau la sfârșitul anului 2015 circa 287.000 de oameni față de 291.000 anul anterior.

2.1 Salariul mediu net pe economie, plus 14%

Salariul mediu net per total economie a crescut substanțial în 2015, cu 14%, de la 1.411 lei la 1.604 lei, mai ales pe baza creșterii salariilor în sectorul companiilor multinaționale.

Tabel 2

Evoluția salariaților, a datoriilor și a productivității în 2015 față de 2014

	Companii cu capital privat românesc	Evoluție (%)	Companii străine	Evoluție (%)	Companii de stat	Evoluție (%)	Companii în total	Evoluție (%)
Număr salariați	2.491.832	2	1.181.531	0	286.809	-1	3.960.172	1
DTS - Datorii pe termen scurt (mld. lei)	237	-3	245	11	30	-19	512	2
DTL - Datorii pe termen lung (mld. lei)	92	-3	126	13	13	10	231	6
Capitaluri proprii (mld. lei)	151	4	192	11	67	14	411	9
Grad îndatorare (%)	68	- 2 pp	66	0	39	0	64	- 2 pp
Active totale (mld. lei)	480	-1	562	12	111	3	1.153	5
Cheltuieli cu personalul (mld. lei)	57	7	59	19	14	0	129	12
Salariul mediu net (lei/lunar)	1.121	8	2.429	23	2.403	5	1.604	14
Productivitate (lei/angajat/an)	220.992	6	491.196	8	162.578	10	297.378	7
Pondere cheltuieli cu salarii (%)	10		10		30		11	

Sursa: ONRC

Comaniile cu capital străin au majorat, conform datelor de la Oficiul Național al Comerțului, salariile anul trecut cu circa 20%, până la aproximativ 2.400 lei lunar, față de circa 2.000 lei net lunar anul anterior. Astfel, creșterea cifrei de afaceri a permis companiilor cu capital străin o majorare substanțială a salariilor. În context a funcționat și oferta de personal calificat tot mai redusă, care a determinat supralicitarea de către companiile străine a salariilor.

Comaniile cu capital privat românesc au majorat, la rândul lor, salariile, dar în linie cu creșterea cifrei de afaceri, și anume cu 8%, de la 1.034 lei salariu mediu net în 2014 la 1.121 lei în 2015.

Cel mai bine plățiți nu mai sunt în 2015 salariații din sectorul de stat, unde salariile au crescut cu doar 10% în 2015 de la 2.300 lei la 2.400 lei net lunar, ci salariații din multinaționale. În 2014, salariile de la stat erau cele mai ridicate din economie, cu 2.300 lei pe lună, față de 2.000 lei, salariile din companiile străine.

Salariul mediu net a fost obținut pornind de la volumul cheltuielilor cu personalul, care a fost împărțit la numărul de salariați și apoi la 1,75, adică raportul între cheltuiala salarială totală a unui angajat și salariul mediu net obținut de angajat aferent acelei cheltuieli.

2

Evoluția numărului de salariați, a datoriilor, capitalurilor proprii și a productivității

Numerele corespund cu ceea ce calculează statistica pentru întreaga economie. Astfel, salariul mediu net pe economie în 2015 a ajuns la circa 1.750 lei.

Companiile străine au o productivitate mai mult decât dublă față de cele românești. Astfel, companiile cu capital străin au ajuns la o productivitate de 490.000 lei per angajat în 2015, față de 450.000 lei în 2014, cu 10% mai mare. Grijă pentru menținerea cheltuielilor sub control a determinat firmele străine să nu majoreze numărul de angajați în 2015, după cum s-a arătat mai sus, astfel încât plusul de productivitate, de 10%, a fost mai mare decât creșterea afacerilor de 8%.

Companiile cu capital românesc și-au majorat, la rândul lor, productivitatea anul trecut, de la 209.000 de lei până la 221.000 lei per angajat, adică cu 5%. Per ansamblul economiei, productivitatea per angajat a ajuns aproape 300.000 lei, cu 10% mai mare decât în anul anterior.

Productivitatea este calculată ca cifra de afaceri totală per angajat, iar indicatorul surprinde bine capacitatea economiei de a-și plăti salariații cât mai bine. O productivitate de 100.000 euro (450.000 lei) pe an ar fi o țintă ideală pentru economia românească, aflată astăzi la o productivitate medie de 66.000 euro (300.000 lei).

Aceasta nu poate crește decât prin investiții în capital fix, în echipamente, în tehnologii noi, în software, dar și prin educație.

O productivitate de 300.000 – 400.000 euro pe an per angajat este atinsă în companii multinaționale din industria telecom sau cea a bunurilor de larg consum, în timp ce marii traderi de cereale, de exemplu, ajung la productivități de peste un milion de euro pe an.

Cea mai mică productivitate este în companiile de stat, de circa 36.000 de euro pe lună, la jumătate față de productivitatea medie a firmelor înregistrate în România cu capital privat românesc sau multinaționale.

Paradoxal, firmele de stat aveau până anul trecut cele mai mari salarii, mai mari chiar și decât în sectorul multinaționalelor, în condițiile în care raportul între productivitatea firmelor de stat și cea a firmelor internaționale este de 1 la 3.

2.2 Companiile cu capital privat românesc și-au redus gradul de îndatorare

Companiile cu capital privat românesc aveau un grad de îndatorare la sfârșitul anului 2015 de 68%, în ușoară scădere față de gradul de îndatorare de 70% de la sfârșitul anului 2014 (vezi tabel 2).

Gradul de îndatorare este calculat ca raport între datoriile totale și activele totale ale companiilor. La nivelul întregului sistem de companii din România, gradul de îndatorare era de 64% la sfârșitul anului trecut față de 66% anul anterior.

În continuare, gradul de îndatorare al companiilor românești este mai mare decât cel al companiilor cu capital străin. Explicația este că firmele străine beneficiază de linii de finanțare de la companiile-mamă.

Firmele străine aveau un grad de îndatorare de 66% din active la sfârșitul lunii decembrie 2015, egal cu gradul de îndatorare de la sfârșitul lui 2014.

Diminuarea îndatorării firmelor private românești este vizibilă nu numai procentual, ci și în valoare absolută. Astfel, datoriile pe termen scurt au scăzut de la 95 miliarde de lei la 92 miliarde de lei, în timp ce datoriile pe termen lung au scăzut de la 245 miliarde de lei la 237 miliarde de lei. Diminuarea substanțială a datoriilor pe termen lung (în accepțiunea Oficiului Comerțului, acestea fiind datoriile de peste un an), cu 7 miliarde de lei, arată că disponibilitatea de investiții a companiilor și disponibilitatea de finanțare pe termen lung a băncilor sunt în recul.

Paradoxal, în aceeași perioadă, așa cum s-a prezentat anterior, cifra de afaceri a companiilor românești a crescut cu 8%. Aceasta înseamnă că firmele românești au acționat în mod deliberat în sensul scăderii îndatorării și au procedat la capitalizare din surse proprii.

Într-adevăr, capitalurile proprii ale firmelor românești au crescut de la 145 miliarde de lei la 151 miliarde de lei între 2014 și 2015. În aceeași perioadă, capitalurile proprii ale firmelor cu acționariat străin au crescut de la 172 miliarde de lei la 192 miliarde de lei.

Capitalizarea companiilor românești este una dintre cele mai provocatoare probleme care trebuie rezolvată în anii următori pentru ca firmele locale să fie un contributor substanțial la dezvoltarea economică a României.

Este semnificativ faptul că activele totale ale companiilor cu capital privat românesc au scăzut în aceeași perioadă de la 485 miliarde la 480 miliarde de lei. Dacă se ia în calcul îmbunătățirea profitului net consolidat în aceeași perioadă de la 14 miliarde lei la 27 miliarde lei, rezultă o creștere a indicatorului ROA - return on assets (profit raportat la active) - de la 2,8% în 2014 la 5,6% în 2015.

Această creștere a fost determinată de majorarea cifrei de afaceri cu 8% și, probabil, de eficientizarea activității prin renunțarea la active care nu produc profit. „leșirea din joc” a unor mari companii aflate în insolvență și cu pierderi a acționat în sens pozitiv asupra acestui indicator. Per total economie, profitul per active (ROA-return on assets) era în 2014 de 0,9% pentru că firmele străine au raportat un rezultat net negativ de 2 miliarde lei în 2014. Pentru 2015, ca urmare a trecerii un rezultat net pozitiv de 9 miliarde lei a companiilor cu capital privat străin, rentabilitatea activelor sistemului de companii național a ajuns la 3,5%.

Companiile cu capital privat străin au raportat un randament al activelor, în 2015, de 1,6%, randament obținut prin împărțirea rezultatului net (profituri nete - pierderi nete) la active totale, față de un randament negativ al activelor de -0,4% în 2014.

2.3 Companiile cu capital privat românesc – randament excepțional al capitalului propriu, de 18%

Din punct de vedere al randamentului capitalurilor proprii (ROE - return on equity), capitalul privat românesc este, ca urmare a dublării rezultatului net din 2015 față de 2014, mult în fața capitalului străin.

Astfel, ROE pentru firmele private cu capital românesc a fost de 18% în 2015, ceea ce înseamnă un randament excepțional chiar și pentru piețele emergente. Aceasta arată că România are capacitatea de a livra profituri substanțiale pentru investitori, mai ales în condițiile scăderii dobânzilor bancare la minime istorice, de 0,5-1%.

Randamentul capitalurilor proprii pe total economie a crescut de la 3,7% în 2014 la 9,7% în 2015 pe baza îmbunătățirii randamentului capitalului privat românesc. Companiile multinaționale au raportat un randament al capitalului propriu de 4,6% în 2015, față de un randament negativ de 1,1% în 2014.

Trebuie subliniat că acest calcul se referă la rezultatul net obținut ca sumă a profiturilor totale declarate și a pierderilor totale declarate de companii pe o anumită categorie: companii cu capital privat românesc, companii cu capital străin, companii de stat.

Companiile de stat au raportat un randament al activelor de 3,6% în 2015, față de 2% în 2014, pe baza îmbunătățirii profitabilității. Randamentul capitalurilor proprii a crescut de la 3,4% în 2014 la 6% în 2015 pentru companiile cu capital de stat.

Îmbunătățirea puternică a randamentului capitalurilor proprii ale companiilor cu capital privat românesc arată cu adevărat potențialul economiei românești și gradul de atractivitate inclusiv față de investitorii străini. Deocamdată, „închiderea” acestor companii față de listările la bursă nu permite accesul la câștig și pentru micii investitori care ar putea să intre cu bani pe bursă și să crească odată cu firmele private românești. Un randament de 18% anual este, de fapt, rațiunea pentru care antreprenorii români își iau riscul de a investi pe o piață în care sistemul judiciar e încă o slăbiciune, unde drepturile de proprietate sunt încă insuficient respectate, iar hățișul legislației este un factor inhibitor pentru dezvoltarea afacerilor.

Menținerea unui nivel ridicat al randamentului capitalurilor proprii este un factor esențial pentru dezvoltarea companiilor cu capital privat românesc în următorul deceniu.

3

Tabloul economiei locale în 2015 conform CAEN. Sectoare dominate de români și de străini

Comerțul cu ridicata, comerțul cu amănuntul și fabricarea autovehiculelor de transport rutier au rămas în 2015 pe primele trei poziții în topul sectoarelor din economie după cifra de afaceri, sectoare definite după CAEN 2.

În top 10 au mai intrat fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice și a ieșit sectorul extracției petrolului brut și a gazelor naturale, care a coborât pe locul 14 în clasamentul general, ca urmare a scăderii prețurilor la petrol (**vezi tabel 3**).

Comerțul cu ridicata și amănuntul al autovehiculelor a urcat pe locul 7 de pe locul 8, în timp ce agricultura a coborât de pe locul 7 pe locul 9. În schimb, a crescut sectorul construcțiilor de clădiri de pe locul 9 pe locul 8. Toate aceste evoluții - creșterea construcțiilor, scăderea agriculturii, scăderea afacerilor cu petrol, creșterea vânzărilor de mașini și creșterea vânzărilor de anvelope - sunt în corelație directă cu ceea ce s-a întâmplat la nivel macroeconomic în 2015.

Astfel, 2015 a fost un an agricol mai slab, construcțiile și-au revenit ca urmare a creșterii cererii pentru locuințe rezidențiale, iar vânzările de mașini au fost cele mai bune din 2008 încolo.

În analiză au fost incluse 64 de sectoare care cuprind peste 99% din cifra de afaceri totală a companiilor din România, adică în total 1.164 de miliarde de lei, față de 1.178 miliarde de lei cifra de afaceri totală. Primele 20 de sectoare reprezintă 78% din economie. Din cele 20 de mari sectoare, comerțul - împărțit în comerț cu ridicata, comerț cu amănuntul, comerț cu mașini - înseamnă 38% din economie.

În linie cu majorarea consumului ca urmare a reducerii TVA, comerțul cu amănuntul a avut o creștere de 13% de la an la an, iar comerțul cu ridicata, 7%. Comerțul cu mașini a crescut cu 15%, până la 35,5 miliarde de lei.

Așa cum s-a arătat la nivelul întregii economii, și în comerț a crescut productivitatea anul trecut. În pofida creșterii cifrei de afaceri a comerțului cu ridicata cu 7%, numărul de salariați din acest sector a scăzut cu 1%. În retail, creșterea numărului de salariați a fost la jumătate față de creșterea cifrei de afaceri, iar în comerțul cu autovehicule numărul de salariați a crescut doar cu 1%.

Comerțul rămâne unul din cei mai mari furnizori de locuri de muncă pentru economia românească, cu un total de circa 850.000 de oameni. Următoarea mare pondere din economie o are industria, cu circa 26%, în acord cu ponderea sa în PIB. Cele mai puternice sectoare industriale din Top 20 sunt fabricarea autovehiculelor de transport rutier, industria alimentară, fabricarea produselor din cauciuc și mase

Tabel 3

Evoluția cifrei de afaceri pe sectoare CAEN în 2015

Nr. crt.	CAEN Rev2		Cifra de afaceri totală (mil. lei)	Ponderea companiilor cu capital privat românesc (%)	Ponderea companiilor cu capital străin (%)	Evoluție cifra de afaceri totală în 2015 față de 2014 (%)
1	46	Comerț cu ridicata cu excepția comerțului cu autovehicule și motociclete	249.931	56	44	7
2	47	Comerț cu amănuntul, cu excepția autovehiculelor și motocicletelor	165.581	58	42	13
3	29	Fabricarea autovehiculelor de transport rutier, a remorcilor și semiremorcilor	60.022	3	96	6
4	35	Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	58.912	12	61	14
5	49	Transporturi terestre și transporturi prin conducte	47.758	64	22	11
6	10	Industria alimentară	41.459	59	41	6
7	45	Comerț cu ridicata și cu amănuntul, întreținerea și repararea autovehiculelor și motocicletelor	35.514	48	52	15
8	41	Construcții de clădiri	34.817	78	21	15
9	1	Agricultură, vânătoare și servicii anexe	27.252	81	19	-14
10	22	Fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice	20.775	26	74	10
11	61	Telecomunicații	20.095	12	86	42
12	42	Lucrări de geniu civil	19.032	76	20	29
13	43	Lucrări speciale de construcții	19.024	83	16	23
14	6	Extracția petrolului brut și a gazelor naturale	18.133	2	76	-15
15	25	Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, exclusiv mașini, utilaje și instalații	17.832	48	50	9
16	24	Industria metalurgică	16.422	17	83	-7
17	27	Fabricarea echipamentelor electrice	15.641	17	83	12
18	52	Depozitare și activități auxiliare pentru transporturi	15.513	37	41	5
19	62	Activități de servicii în tehnologia informației	15.448	38	62	18
20	19	Fabricarea produselor de cocserie și a produselor obținute din prelucrarea țigăii	14.931	3	97	-29
21	16	Prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn și plută, cu excepția mobilei; fabricarea articolelor din paie și din alte materiale vegetale împletite	13.243	43	57	1

Sursa: ONRC

continuare în pagina următoare >>>>>

3

Tabloul economiei locale în 2015 conform CAEN. Sectoare dominate de români și de străini

Nr. crt.	CAEN Rev2		Cifra de afaceri totală (mil. lei)	Pondere companiilor cu capital privat românesc (%)	Pondere companiilor cu capital străin (%)	Evoluție cifra de afaceri totală în 2015 față de 2014 (%)
22	23	Fabricarea altor produse din minerale nemetalice	12.594	42	58	8
23	28	Fabricarea de mașini, utilaje și echipamente n.c.a.	12.574	24	76	9
24	68	Tranzacții imobiliare	11.522	49	47	14
25	11	Fabricarea băuturilor	10.400	20	80	0
26	56	Restaurante și alte activități de servicii de alimentație	10.254	79	20	37
27	14	Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte	9.606	48	52	1
28	20	Fabricarea substanțelor și a produselor chimice	9.502	27	64	3
29	31	Fabricarea de mobilă	9.469	52	48	2
30	71	Activități de arhitectură și inginerie; activități de testări și analiză tehnică	9.372	55	41	-4
31	70	Activități ale direcțiilor (centralelor), birourilor administrative centralizate; activități de management și de consultanță în management	8.564	55	45	-6
32	26	Fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice	8.508	24	76	23
33	38	Colectarea, tratarea și eliminarea deșeurilor; activități de recuperare a materialelor reciclabile	8.412	51	43	-6
34	30	Fabricarea altor mijloace de transport	7.867	28	72	18
35	86	Activități referitoare la sănătatea umană	6.750	72	28	17
36	92	Activități de jocuri de noroc și pariuri	6.708	46	42	26
37	73	Publicitate și activități de studiere a pieței	6.657	57	43	9
38	13	Fabricarea produselor textile	6.245	24	76	15
39	82	Activități de secretariat, servicii suport și alte activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	6.074	50	49	18
40	2	Silvicultură și exploatare forestieră	5.384	61	5	9
41	15	Tăbăcirea și finisarea pieilor; fabricarea articolelor de voiaj și marochinărie, harnașamentelor și încălțămintei; prepararea și vopsirea blănurilor	4.903	30	70	-5
42	55	Hoteluri și alte facilități de cazare	4.638	71	28	13
43	17	Fabricarea hârtiei și a produselor din hârtie	4.342	38	62	16
44	79	Activități ale agențiilor turistice și a tur-operatorilor; alte servicii de rezervare și asistență turistică	4.148	71	29	-4

Sursa: ONRC

Nr. crt.	CAEN Rev2		Cifra de afaceri totală (mil. lei)	Ponderea companiilor cu capital privat românesc (%)	Ponderea companiilor cu capital străin (%)	Evoluție cifra de afaceri totală în 2015 față de 2014 (%)
45	21	Fabricarea produselor farmaceutice de bază și a preparatelor farmaceutice	3.875	23	69	9
46	36	Captarea, tratarea și distribuția apei	3.573	13	23	0
47	58	Activități de editare	3.479	48	51	10
48	9	Activități de servicii anexe extracției	3.354	19	81	-20
49	18	Tipărire și reproducerea pe suporturi a înregistrărilor	3.310	51	33	5
50	80	Activități de investigații și protecție	3.297	90	10	1
51	53	Activități de poștă și de curier	3.294	31	36	3
52	33	Repararea, întreținerea și instalarea mașinilor și echipamentelor	3.281	52	38	13
53	78	Activități de servicii privind forța de muncă	3.058	41	59	6
54	77	Activități de închiriere și leasing	2.970	34	66	16
55	51	Transporturi aeriene	2.429	45	8	0
56	69	Activități juridice și de contabilitate	2.335	53	47	13
57	8	Alte activități extractive	2.330	74	11	17
58	81	Activități de peisagistică și servicii pentru clădiri	2.275	79	11	8
59	63	Activități de servicii informatice	1.952	37	63	12
60	72	Cercetare-dezvoltare	1.875	16	32	24
61	60	Activități de difuzare și transmitere de programe	1.789	45	55	25
62	74	Alte activități profesionale, științifice și tehnice	1.443	79	16	7
63	66	Activități auxiliare pentru intermediari financiare, activități de asigurare și fonduri de pensii	1.379	73	25	14
64	59	Activități de producție cinematografică, video și de programe de televiziune; înregistrări audio și activități de editare muzicală	1.312	57	42	-6
Total Top 64 sectoare			1.164.438	egală cu 99% din cifra de afaceri totală per economie în 2015		

Sursa: ONRC

plastice, industria construcțiilor metalice, industria metalurgică, fabricarea echipamentelor electrice și fabricarea produselor de cocserie și a produselor de rafinare.

Fabricarea autovehiculelor de transport rutier, care figurează cu o cifră de afaceri de 60 de miliarde de lei în 2015, a avut o creștere de 6% în anul anterior, în linie cu creșterea cifrei de afaceri generală per total economie. O creștere peste medie, de 12%, a avut-o fabricarea echipamentelor electrice. Industria metalurgică și cea a produselor de rafinare au scăzut cu 7% și respectiv 29% anul trecut.

Industria alimentară a crescut cu 6%, sub creșterea comerțului cu amănuntul.

Tabel 4

Top 20 creșteri de activitate pe sectoare CAEN în 2015

	CAEN		Cifra de afaceri totală (mil. lei)	Ponderea în sector a companiilor cu capital privat românesc (%)	Ponderea în sector a companiilor cu capital străin (%)	Evoluția cifrei de afaceri pe sector (%)	Numărul de salariați pe sector	Evoluția numărului de salariați față de 2014 (%)	Numărul de companii românești din sector	Numărul de companii străine din sector
1	61	Telecomunicații	20.095	12	86	42	41.367	16	1.964	130
2	56	Restaurante și alte activități de servicii de alimentație	10.254	79	20	37	112.061	10	17.517	945
3	42	Lucrări de geniu civil	19.032	76	20	29	73.605	8	2.758	261
4	92	Activități de jocuri de noroc și pariuri	6.708	46	42	26	29.940	3	564	130
5	60	Activități de difuzare și transmitere de programe	1.789	45	55	25	5.430	3	375	26
6	72	Cercetare-dezvoltare	1.875	16	32	24	12.645	5	540	90
7	43	Lucrări speciale de construcții	19.024	83	16	23	112.258	3	17.851	671
8	26	Fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice	8.508	24	76	23	31.228	18	588	177
9	30	Fabricarea altor mijloace de transport	7.867	28	72	18	33.066	-1	335	62
10	62	Activități de servicii în tehnologia informației	15.448	38	62	18	69.654	21	8.060	1.052
11	82	Activități de secretariat, servicii suport și alte activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	6.074	50	49	18	54.351	11	5.783	496
12	86	Activități referitoare la sănătatea umană	6.750	72	28	17	56.686	10	9.901	358
13	8	Alte activități extractive	2.330	74	11	17	10.014	7	641	96
14	77	Activități de închiriere și leasing	2.970	34	66	16	6.772	16	1.845	305
15	17	Fabricarea hârtiei și a produselor din hârtie	4.342	38	62	16	12.962	10	590	87

	CAEN		Cifra de afaceri totală (mil. lei)	Ponderea în sector a companiilor cu capital privat românesc (%)	Ponderea în sector a companiilor cu capital străin (%)	Evoluția cifrei de afaceri pe sector (%)	Numărul de salariați pe sector	Evoluția numărului de salariați față de 2014 (%)	Numărul de companii românești din sector	Numărul de companii străine din sector
16	13	Fabricarea produselor textile	6.245	24	76	15	36.523	13	1.011	242
17	45	Comerț cu ridicata și cu amănuntul, întreținerea și repararea autovehiculelor și motocicletelor	35.514	48	52	15	85.955	1	15.349	715
18	41	Construcții de clădiri	34.817	78	21	15	161.219	3	18.790	1.933
19	68	Tranzacții imobiliare	11.522	49	47	14	43.310	13	11.432	3.719
20	66	Activități auxiliare pentru intermediere financiare, activități de asigurare și fonduri de pensii	1.379	73	25	14	11.195	5	4.224	76

Sursa: ONRC

3.1 Top 20 creșteri de activitate pe sectoare

Cea mai bună evoluție din Top 20 au avut-o telecomunicațiile care și-a majorat cifra de afaceri cu 42% până la 20 de miliarde de lei (**vezi tabel 4**). Este posibil ca în această evoluție să fie surprinsă și trecerea unor companii de la un CAEN principal la altul, însă creșterea este remarcabilă. În telecomunicații activau, la sfârșitul anului 2015, 1.964 de companii cu capital românesc și 130 de companii cu capital străin, însă ponderea covârșitoare a businessului era în dreptul companiilor cu capital străin, de 86%.

Telecomunicațiile angajează circa 41.000 de salariați, iar creșterea numărului de salariați cu 16% în aceeași perioadă arată efervescența acestui sector. Creșterea a fost determinată de companiile care investesc în România pentru soluții de service furnizate la nivel global.

Pe locul al doilea în topul creșterilor cifrei de afaceri totale în 2015 se află sectorul de restaurante, cu plus 37%, până la 10,2 miliarde de lei. Explicația este fără îndoială creșterea consumului ca urmare a scăderii TVA la alimente, inclusiv la bere. Acesta este cel mai bun an al industriei de restaurante din 2008 încoace. Spre deosebire de industria alimentară, scăderea TVA a fost absorbită aici direct de sector, nemaexistând alți intermediari, precum retailerii, până la consumatorul final.

În sector activează 112.000 de salariați, al căror număr a crescut cu 10% în 2015, comparativ cu perioada similară a anului trecut. Sectorul este dominat de firme românești ca număr, cu circa 17.500 de companii cu acționariat privat românesc și circa 950 de companii cu acționariat stăin.

Proporția se păstrează și la nivelul ponderii cifrei de afaceri a firmelor cu capital privat românesc, de 80% la 20%. În topul creșterilor mai sunt lucrările de construcții. De altfel, toate sectoarele care țin de construcții – lucrări de geniu civil (CAEN 42), lucrări speciale de construcții (CAEN 43) și construcții de clădiri (CAEN 41) – sunt incluse în Top 20 creșteri în 2015.

Lucrările de geniu civil au crescut cu 29%, până la 19 miliarde de lei. Lucrările speciale de construcții au crescut cu 23%, iar construcțiile de clădiri, cu 15%. Ca și în cazul celorlalte sectoare, numărul de salariați nu a avut aceeași evoluție. Astfel, construcțiile de clădiri, care utilizează 160.000 de salariați, au avut o

creștere anuală de angajați de doar 3%, la fel ca și lucrările speciale de construcții, care utilizează 112.000 de salariați. Lucrările de geniu civil și-au majorat numărul de salariați cu 8%, până la 73.000 de oameni.

Nu este surprinzător că activitățile de jocuri de noroc și pariuri au avut o creștere de 26% anul trecut. În această zonă lucrează circa 30.000 de angajați, în creștere cu 3% față de anul anterior.

Activitățile de difuzare și transmitere de programe, adică televiziunile și radiourile, au avut un an bun în 2015, pe fondul revenirii pieței de publicitate, marcând o creștere cu 25% a cifrei de afaceri totale.

Finanțările de la Uniunea Europeană au adus o creștere pentru activitățile de cercetare și dezvoltare de 24%. Pe val sunt și activitățile de servicii în tehnologia informației și cele de servicii IT, care au crescut cu 18%. La rândul lor, serviciile private medicale au crescut cu 17%, cuprinse în CAEN 86 – activități referitoare la sănătatea umană. În industrie, cea mai mare creștere a avut-o fabricarea de calculatoare, de 23%, urmată de fabricarea altor mijloace de transport cu o creștere de 18%, fabricarea hârtiei și fabricarea produselor textile.

Prinde Top 20 la creșteri și zona de tranzacții imobiliare care angajează 43.000 de oameni, în creștere cu 13% față de anul anterior. În sumă, ce se poate spune despre trendurile economiei în 2015 pe baza evoluțiilor sectoarelor CAEN? Crește IT&C: telecomunicațiile, difuzarea de programe, cercetare-dezvoltare, fabricarea calculatoarelor, servicii în tehnologia informației și servicii de suport.

Cresc construcțiile la toate categoriile și imobiliarele. Cresc restaurantele și jocurile de noroc. Cresc serviciile medicale private. Cresc activitățile de închirieri și leasing și businessul de intermediari financiare.

Au scăzut, în schimb, extracția petrolului brut și a gazelor naturale din cauza reducerii, de fapt, a prețurilor de pe piețele internaționale și agricultura din cauza condițiilor meteo nefavorabile.

Ca urmare a scăderii prețului la benzină, și industria de rafinare a avut de suferit, raportând o scădere de 29%. Este bine, pe de-o parte, că aceste scăderi sunt determinate de fluctuații externe și nu este vorba de trenduri interne, de reasezări ale structurilor economice. Este posibil ca, pe de altă parte, reducerea prețurilor la țiței și, implicit, a prețului la benzină să fie o sursă de creștere de profit pentru întreaga economie, cum, de altfel, s-a arătat în primul capitol al lucrării.

Au mai fost raportate scăderi destul de surprinzătoare în zona de activități de arhitectură și inginerie (4%), iar industria mobilei a crescut cu doar 2%.

Interesant este că în topul scăderilor se află și agențiile turistice, care au raportat o cifră de afaceri de 4,1 miliarde de lei, mai mică cu 4% față de anul anterior, în pofida faptului că businessul hotelurilor și al altor facilități de cazare a crescut cu 13% în aceeași perioadă. Este posibil ca afacerile de intermediere în turism să cunoască o tendință de scădere, ca urmare a folosirii platformelor de internet.

Stagnarea fabricării de mobilă și a articolelor de îmbrăcăminte arată că producția locală nu satisface cererea în creștere. De asemenea, scade industria metalurgică, a patra ca importanță în sectorul industrial.

3.2 Top sectoare unde domină companiile cu capital privat românesc

Doar 28 de sectoare din economia românească sunt în 2015 dominate de capital românesc, dar în majoritatea, ponderea firmelor românești este în scădere. Cele mai mari, în ordine descrescătoare, sunt comerțul cu ridicata, comerțul cu amănuntul, transporturi, industria alimentară și construcțiile (**vezi tabel 5**).

Însă în toate aceste sectoare se constată o scădere a ponderii companiilor românești. În ediția I a acestui studiu, se arată că în pofida expansiunii foarte vizibile a lanțurilor de retail, comerțul en detail era controlat în proporție de 66% de firmele cu capital privat românesc. În 2014 însă, ponderea companiilor cu capital privat românesc a scăzut la 58% ceea ce înseamnă că evoluția pozitivă de 13% a retailului s-a văzut mai ales în conturile marilor lanțuri de magazine. Ca urmare, impactul pozitiv al reducerii TVA a fost resimțit mai ales de companiile cu capital străin din retail. Un alt punct forte al capitalului privat românesc, industria alimentară, indică o scădere a ponderii capitalului privat românesc de la 66% la 59% într-un singur an.

Tabel 5

Top sectoare unde domină companiile cu capital privat românesc. Comparația cu 2014

	CAEN		Cifra de afaceri totală în sector în 2015 (mil. lei)	Ponderea companiilor cu capital privat românesc în 2015 (%)	Ponderea companiilor cu capital străin (%)	Ponderea companiilor cu capital privat românesc în 2014 (%)
1	80	Activități de investigații și protecție	3.297	90	10	85
2	43	Lucrări speciale de construcții	19.024	83	16	86
3	1	Agricultură, vânătoare și servicii anexe	27.252	81	19	87
4	74	Alte activități profesionale, științifice și tehnice	1.443	79	16	83
5	56	Restaurante și alte activități de servicii de alimentație	10.254	79	20	79
6	81	Activități de peisagistică și servicii pentru clădiri	2.275	79	11	86
7	41	Construcții de clădiri	34.817	78	21	80
8	42	Lucrări de geniu civil	19.032	76	20	74
9	8	Alte activități extractive	2.330	74	11	72
10	66	Activități auxiliare pentru intermediari financiare, activități de asigurare și fonduri de pensii	1.379	73	25	78
11	86	Activități referitoare la sănătatea umană	6.750	72	28	75
12	55	Hoteluri și alte facilități de cazare	4.638	71	28	78
13	79	Activități ale agențiilor turistice și a tur-operatorilor; alte servicii de rezervare și asistență turistică	4.148	71	29	83
14	49	Transporturi terestre și transporturi prin conducte	47.758	64	22	67
15	2	Silvicultură și exploatare forestieră	5.384	61	5	60
16	10	Industria alimentară	41.459	59	41	66
17	47	Comerț cu amănuntul, cu excepția autovehiculelor și motocicletelor	16.5581	58	42	66
18	59	Activități de producție cinematografică, video și de programe de televiziune; înregistrări audio și activități de editare muzicală	1.312	57	42	51
19	73	Publicitate și activități de studiere a pieței	6.657	57	43	62
20	46	Comerț cu ridicata cu excepția comerțului cu autovehicule și motociclete	249.931	56	44	57
21	71	Activități de arhitectură și inginerie; activități de testări și analiză tehnică	9.372	55	41	51
22	70	Activități ale direcțiilor (centralelor), birourilor administrative centralizate; activități de management și de consultanță în management	8.564	55	45	62
23	69	Activități juridice și de contabilitate	2.335	53	47	66
24	31	Fabricarea de mobilă	9.469	52	48	52
25	33	Repararea, întreținerea și instalarea mașinilor și echipamentelor	3.281	52	38	55
26	18	Tipărire și reproducerea pe suport și înregistrările	3.310	51	33	56
27	38	Colectarea, tratarea și eliminarea deșeurilor; activități de recuperare a materialelor reciclabile	8.412	51	43	60
28	82	Activități de secretariat, servicii suport și alte activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	6.074	50	49	55

Sursa: ONRC

Tabel 6

Top sectoare unde domină firmele străine. Comparația cu 2014

	CAEN		Cifra de afaceri totală pe sector în 2015 (mil. lei)	Pondere companiilor cu capital privat românesc în 2015 (%)	Pondere companiilor cu capital privat străin în 2015 (%)	Evoluția cifrei de afaceri pe sector în 2015 față de 2014 (%)	Pondere firmelor cu capital străin în 2014 (%)
1	19	Fabricarea produselor de cocserie și a produselor obținute din prelucrarea țiteiului	14.931	3	97	-29	97
2	29	Fabricarea autovehiculelor de transport rutier, a remorcilor și semiremorcilor	60.022	3	96	6	96
3	61	Telecomunicații	20.095	12	86	42	80
4	24	Industria metalurgică	16.422	17	83	-7	83
5	27	Fabricarea echipamentelor electrice	15.641	17	83	12	82
6	9	Activități de servicii anexe extracției	3.354	19	81	-20	78
7	11	Fabricarea băuturilor	10.400	20	80	10	82
8	13	Fabricarea produselor textile	6.245	24	76	15	66
9	26	Fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice	8.508	24	76	23	74
10	6	Extracția petrolului brut și a gazelor naturale	18.133	2	76	-15	80
11	28	Fabricarea de mașini, utilaje și echipamente n.c.a.	12.574	24	76	9	72
12	22	Fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice	20.775	26	74	10	71
13	30	Fabricarea altor mijloace de transport	7.867	28	72	18	61
14	15	Tăbăcirea și finisarea pieilor; fabricarea articolelor de voiaj și marochinărie, harnașamentelor și încălțăminte; prepararea și vopsirea blănelor	4.903	30	70	-5	69
15	21	Fabricarea produselor farmaceutice de bază și a preparatelor farmaceutice	3.875	23	69	9	56
16	77	Activități de închiriere și leasing	2.970	34	66	16	62
17	20	Fabricarea substanțelor și a produselor chimice	9.502	27	64	3	62
18	63	Activități de servicii informatice	1.952	37	63	12	58
19	62	Activități de servicii în tehnologia informației	15.448	38	62	18	54
20	17	Fabricarea hârtiei și a produselor din hârtie	4.342	38	62	16	54
21	35	Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	58.912	12	61	14	64
22	78	Activități de servicii privind forța de muncă	3.058	41	59	6	49

	CAEN		Cifra de afaceri totală pe sector în 2015 (mil. lei)	Ponderea companiilor cu capital privat românesc în 2015 (%)	Ponderea companiilor cu capital privat străin în 2015 (%)	Evoluția cifrei de afaceri pe sector în 2015 față de 2014 (%)	Ponderea firmelor cu capital străin în 2014 (%)
23	23	Fabricarea altor produse din minerale nemetalice	12.594	42	58	8	52
24	16	Prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn și plută, cu excepția mobilei; fabricarea articolelor din paie și din alte materiale vegetale împletite	13.243	43	57	1	58
25	60	Activități de difuzare și transmitere de programe	1.789	45	55	25	52
26	14	Fabricarea articolelor de îmbrăcăminte	9.606	48	52	1	51
27	45	Comerț cu ridicata și cu amănuntul, întreținerea și repararea autovehiculelor și motocicletelor	35.514	48	52	15	34
28	58	Activități de editare	3.479	48	51	10	46

Sursa: ONRC

Industria alimentară și agricultura reprezintă împreună un business de 68 de miliarde de lei, adică circa 6% din totalul cifrei de afaceri a companiilor din România și ar putea constitui o pârghie pentru dezvoltarea economiei românești pe baza capitalului privat autohton. Însă dinamica trecerii companiilor private românești în proprietatea investitorilor străini, precum și creșterea cotei de piață din sector a companiilor cu capital străin este neașteptat de mare.

În acest ritm, în următorii cinci ani, industria alimentară românească va fi în proporție de 85-90% dominată de firmele străine.

Comerțul cu ridicata a rezistat mai bine, astfel încât în 2015 ponderea companiilor cu capital privat românesc a coborât de la 57% doar până la 56%.

La fel, construcțiile de clădiri sunt încă dominate de români, a căror pondere a scăzut de 80% la 78%.

De asemenea, lucrările speciale de construcții, un alt sector important, cu 19 miliarde de lei cifră de afaceri în 2015, rămân dominate de români care și-au redus ponderea de la 80% la 78%.

Top 5 al sectoarelor unde capitalul românesc este predominant este în 2015 compus din: activități de pază (90% pondere capital privat românesc), lucrări speciale de construcții (83%), agricultură (81%), activități profesionale (79%) și restaurante (79%).

Din 28 de sectoare unde încă domină capitalul privat românesc, doar în cazul a șapte sectoare avem o creștere sau o stagnare a ponderii capitalului privat românesc. Astfel, cea mai bună creștere au înregistrat-o activitățile de investigație și protecție (de la 85% la 90%), urmată de lucrările de geniu civil (de la 74% la 76%).

Românii au pierdut teren masiv în agricultură (de la 87% la 81% pondere capital privat românesc), hoteluri (de la 78% la 71%), activități ale agențiilor de turism (de la 83% la 71%), comerț cu amănuntul (de la 66% la 58%), publicitate (de la 62% la 57%) și chiar în activități juridice și de contabilitate (de la 66% la 53%), unde s-ar putea presupune că firmele cu capital local pot rezista mai bine în fața multinaționalelor pentru că se bazează pe expertiza locală și sectorul nu este atât de scalabil.

Este remarcabil faptul că fabricarea de mobilă, un sector mare, în valoare de aproape 10 miliarde de lei, care angajează 64.000 de oameni, este încă dominat de investitori autohtoni în proporție de 52%.

În concluzie, românii se mențin majoritari în construcții, transporturi, restaurante, comerț cu ridicata și mobilă, pierd în retail, în agricultură, industria alimentară, în hoteluri și agenții de turism și câștigă doar în pază și protecție și lucrări de construcție de geniu civil.

Tabel 7

Top 10 sectoare ca productivitate din economie în 2015 (lei)

		Productivitate totală (lei/salariat/an)	Productivitatea companiilor cu capital privat românesc (lei/salariat/an)	Productivitatea firmelor cu capital privat străin (lei/salariat/an)
1	Fabricarea produselor de cocserie și a produselor obținute din prelucrarea țiteiului	5.465.227	929.658	6.546.238
2	Comerț cu ridicata cu excepția comerțului cu autovehicule și motociclete	860.653	668.523	1.350.331
3	Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	82.8067	949.414	2.314.894
4	Extracția petrolului brut și a gazelor naturale	799.832	675.556	859.389
5	Transporturi aeriene	791.979	1.129.803	910.714
6	Industria metalurgică	605.620	403.212	674.335
7	Telecomunicații	485.774	227.110	619.898
8	Activități ale agențiilor turistice și a tur-operatorilor; alte servicii de rezervare și asistență turistică	447.224	379.655	781.330
9	Activități de închiriere și leasing	438.571	228.751	853.637
10	Fabricarea substanțelor și a produselor chimice	425.069	305.613	617.933

Sursa: ONRC

3.3 Top sectoare unde domină companiile cu capital străin

Firmele străine au peste 51% din 28 de sectoare și și-au majorat ponderile în 2015 în 25 dintre acestea. Top 5 al sectoarelor cu cea mai mare prezență a capitalului străin în economie sunt rafinarea petrolului, fabricarea de autovehicule, telecomunicații, industria metalurgică și fabricarea echipamentelor electrice (vezi tabel 6).

Primele două sectoare au rămas cu aceeași pondere a capitalului privat străin de 97%, respectiv 96% ca în 2014. Telecomunicațiile au intrat în top 3 ponderi ale capitalului privat străin ajungând la 86% față de 80% în 2014, industria metalurgică a rămas la 83%, iar fabricarea echipamentelor electrice a crescut ca pondere a capitalului străin de la 82% la 83%.

Cea mai bună creștere a capitalului străin a înregistrat-o fabricarea produselor textile, unde ponderea străinilor a crescut de la 66% la 76%.

Creșteri substanțiale au mai fost înregistrate în fabricarea produselor farmaceutice, de la 56% la 69%, ceea ce se poate explica prin stagnarea afacerilor companiilor cu capital local și creșterea veniturilor companiilor cu capital străin, pentru că în interval nu au fost preluări ale unor firme românești de către companii străine.

Două sectoare unde românii aveau o prezență semnificativă - activitățile de servicii în tehnologia informației și activitățile de servicii informatice - încep să fie controlate tot mai puternic de investitori străini, a căror pondere a crescut de la circa 55% la circa 63%.

Din cele 28 de sectoare dominate de companii străine, 24 sunt activități de fabricare, adică activități industriale.

Tabel 8

Top 10 sectoare unde firmele private românești au cea mai mare productivitate

		Productivitate totală (lei/salariat/an)	Productivitatea companiilor cu capital privat românesc (lei/salariat/an)	Productivitatea firmelor cu capital străin (lei/salariat/an)
1	Transporturi aeriene	791.979	1.129.803	910.714
2	Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	828.067	949.414	2.314.894
3	Fabricarea produselor de cocserie și a produselor obținute din prelucrarea țigăii	5.465.227	929.658	6.546.238
4	Extractia petrolului brut și a gazelor naturale	799.832	675.556	859.389
5	Comerț cu ridicata cu excepția comerțului cu autovehicule și motociclete	860.653	668.523	1.350.331
6	Industria metalurgică	605.620	403.212	674.335
7	Activități ale agenților turistice și a tur-operatorilor; alte servicii de rezervare și asistență turistică	447.224	379.655	781.330
8	Agricultură, vânătoare și servicii anexe	332.625	322.179	414.648
9	Depozitare și activități auxiliare pentru transporturi	254.478	312.716	483.784
10	Fabricarea substanțelor și a produselor chimice	425.069	305.613	617.933

Sursa: ONRC

3.4 Top 10 sectoare cu capital privat românesc din punct de vedere al productivității

Transporturile aeriene, producția și furnizarea de energie electrică, rafinarea petrolului, extracția petrolului și comerțul cu ridicata sunt cele mai productive sectoare din punct de vedere al capitalului privat românesc. Productivitatea este calculată ca cifră de afaceri totală pe sectorul respectiv împărțit la numărul de salariați. Aceste cinci sectoare au o productivitate de peste 500.000 de lei pe salariat pe an. În schimb, companiile străine au 20 de sectoare cu o productivitate per angajat de peste 500.000 de lei pe an.

Pentru toate aceste sectoare unde capitalul românesc are o bună productivitate, capitalul străin este și mai productiv, adică aceeași cifră de afaceri este obținută cu mai puțini oameni.

Cele mai productive sectoare din economie sunt rafinarea petrolului, comerțul cu ridicata și producția și furnizarea de energie electrică, având în ordine o productivitate anuală de 5,4 mil. lei per salariat, 860.000 lei și respectiv 828.000 per salariat (**vezi tabel 7**).

Cel mai puțin productive sectoare din economie, adică cele care folosesc mulți angajați, dar cifra de afaceri rezultată din activitatea respectivă este redusă, sunt activitățile de investigații și protecție, activitățile de servicii privind forța de muncă și activitățile de peisagistică și servicii pentru clădiri.

În general, serviciile precum activitățile de poștă și curier, restaurante, hoteluri, activități juridice și de contabilitate și chiar cele referitoare la sănătatea umană, adică serviciile private medicale, au o productivitate redusă între 85.000 lei și 120.000 lei pe an.

Tabel 9

Top 10 sectoare unde firmele cu capital străin sunt cele mai productive

		Productivitate totală (lei/salariat/an)	Productivitatea companiilor cu capital privat românesc (lei/salariat/an)	Productivitatea firmelor cu capital străin (lei/salariat/an)
1	Fabricarea produselor de cocserie și a produselor obținute din prelucrarea șteiului	5.465.227	929.658	6.546.238
2	Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat	828.067	949.414	2.314.894
3	Comerț cu ridicata cu excepția comerțului cu autovehicule și motociclete	860.653	668.523	1.350.331
4	Comerț cu ridicata și cu amănuntul, întreținerea și repararea autovehiculelor și motocicletelor	413.170	237.628	1.332.753
5	Transporturi aeriene	791.979	1.129.803	910.714
6	Extracția petrolului brut și a gazelor naturale	799.832	675.556	859.389
7	Activități de închiriere și leasing	438.571	228.751	853.637
8	Activități ale agențiilor turistice și a tur-operatorilor; alte servicii de rezervare și asistență turistică	447.224	379.655	781.330
9	Comerț cu amănuntul, cu excepția autovehiculelor și motocicletelor	358.008	264.398	706.233
10	Activități de producție cinematografică, video și de programe de televiziune; înregistrări audio și activități de editare muzicală	298.453	218.087	688.971

Sursa: ONRC

Fabricarea autovehiculelor, industria metalurgică, fabricarea substanțelor chimice și a echipamentelor electrice au o productivitate de peste 400.000 lei pe an.

Firmele românești și-au îmbunătățit productivitatea în transporturile aeriene în 2015 de la 1,03 mil. lei per angajat la 1,12 mil. lei per angajat, precum și în extracția petrolului brut, de la 663.000 de lei la 675.000 de lei pe an. De asemenea, în comerțul cu ridicata, care este încă dominat de firmele locale, productivitatea a crescut de la 629.000 de lei la 668.000 de lei pe an.

De remarcat că top 10 al sectoarelor românești ca productivitate a rămas identic cu cel de anul trecut, fiind doar câteva schimbări de locuri între diverse sectoare (**vezi tabel 8**).

În topul productivității companiilor străine este rafinarea petrolului, producția și furnizarea de energie electrică, comerțul cu ridicata, comerțul de autovehicule și transporturile aeriene (**vezi tabel 9**).

Toate aceste sectoare depășesc 900.000 de lei productivitate anuală. Cel mai slab productive sectoare cu capital străin sunt, la fel ca la nivel național, activitățile de investigație și producție, activitățile privind forța de muncă, activitățile de peisagistică și fabricarea articolelor de îmbrăcăminte. Aceasta înseamnă că nu există în general o diferență substanțială de mijloace de obținere a unei productivități mai ridicate între capitalul străin și capitalul privat românesc.

Totuși, există sectoare unde capitalul străin obține productivități duble sau chiar triple față de capitalul local, astfel încât firmele private românești au misiunea de a constata care sunt diferențele de operațiuni, de utilizare a mâinii de lucru, în procesul de producție sau de livrare a unui serviciu pentru a-și putea îmbunătăți productivitatea.

Astfel, în industria alimentară, capitalul străin are o productivitate pe angajat de 500.000 lei/an, în timp ce capitalul privat românesc obține numai 200.000 de lei pe an. În lucrările speciale de construcții, capitalul

Tabel 10

Topul sectoare apropiate ca productivitate între români și străini

		Productivitate totală (lei/salariat/an)	Productivitatea companiilor cu capital privat românesc (lei/salariat/an)	Productivitatea firmelor cu capital străin (lei/salariat/an)	Diferență români vs străini (lei/salariat/an)
1	Transporturi aeriene	791.979	1.129.803	910.714	-219.088
2	Fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice	272.448	304.712	263.660	-41.052
3	Activități de servicii în tehnologia informației	221.782	238.478	213.680	-24.798
4	Activități de servicii informatice	150.177	155.955	146.992	-8.964
5	Activități de investigații și protecție	30.577	30.539	31.831	1.292
6	Alte activități extractive	232.674	243.882	245.794	1.913
7	Activități de jocuri de noroc și pariuri	224.048	216.265	218.218	1.953
8	Activități de servicii privind forța de muncă	55.133	53.180	56.576	3.396
9	Activități de peisagistică și servicii pentru clădiri	61.923	63.630	68.497	4.867
10	Activități de secretariat, servicii suport și alte activități de servicii prestate în principal întreprinderilor	111.755	105.717	117.987	12.270

Sursa: ONRC

străin are o productivitate de 300.000 de lei per angajat, față de 150.000 per angajat capitalul românesc. În tranzacțiile imobiliare, capitalul străin are o productivitate de 600.000 lei per angajat, iar capitalul românesc are circa 200.000 de lei per angajat pe an.

Cele mai mari diferențe de productivitate sunt la rafinarea petrolului, producția și furnizarea de energie electrică și comerțul cu ridicata. Spre exemplu, capitalul străin are o productivitate medie la comerțul cu ridicata de 1,3 mil. lei per angajat pe an, pe când capitalul privat românesc are o productivitate de 240.000 de lei pe an, de 5 ori mai redusă. La producția și furnizarea de energie electrică, capitalul străin are o productivitate de 2,3 mil. lei pe an, dublă față de cea a capitalului autohton, iar în telecomunicații, productivitatea este triplă.

La fabricarea medicamentelor, firmele străine au o productivitate dublă față de cele românești, la fel și la activități ale agențiilor turistice.

Românii îi bat pe străini la productivitate la transporturi aeriene, fabricarea calculatoarelor și a perifericelor, activitățile de servicii în tehnologia informației și activități de servicii informatice, ceea ce înseamnă că, odată ce sunt asimilate noi metode de lucru, know-how-ul multinaționalelor poate fi compensat de dinamismul și creativitatea din companiile private locale (**vezi tabel 10**).

Apropiate ca productivitate sunt activitățile de investigații și protecție (firmele de pază), activitățile de jocuri de noroc și pariuri, activitățile de secretariat și servicii suport (call-center), fabricarea articolelor de îmbrăcăminte, restaurantele și hotelurile.

Pentru micșorarea diferențelor de productivitate în timp între companiile private românești și cele străine este nevoie nu numai să fie asimilate noi proceduri de lucru, să fie automatizate procesele de producție și de livrare a serviciilor, cât și de investiții în IT.

4

Capitalul privat românesc în județele României. Paradoxul „Argeș vs Iași”. Valoarea adăugată vs cifra de afaceri. Exporturile românilor

Cele mai puternice cinci județe din punct de vedere economic, în afară de regiunea București-Ilfov, au fost în 2015 Timiș, cu afaceri de 52 miliarde de lei, Argeș (47 mld. lei), Cluj (44 mld. lei), Constanța (44 mld. lei) și Brașov (40 mld. lei).

Dintre acestea, cel mai mult și-au întărit poziția în economie Clujul, a cărui cifră de afaceri a crescut cu 16%, dublu față de economie, și Timișul, cu afaceri ale firmelor locale în creștere cu 13% în 2015. Județul Argeș și-a majorat afacerile cu 5%, Brașov - cu 8%, iar Constanța a scăzut cu 3% în 2015 față de anul anterior (**tabel 11**).

Cele mai slabe județe din economie din punct de vedere al businessului companiilor locale au fost în 2015 Mehedinți - 2,6 miliarde de lei cifră de afaceri a companiilor din județ, Giurgiu - cu 5,1 miliarde de lei cifră de afaceri, Covasna - cu 5,3 mld. lei, Vaslui - cu 5,4 miliarde de lei și Teleorman - cu 5,5 miliarde de lei.

Diferența între puterea de business a unor județe din Transilvania și Banat precum Cluj și Timișoara față de Mehedinți, Vaslui sau Giurgiu a crescut în 2015 de la 1/9 la 1/10 sau chiar 1/20 pentru Mehedinți. Disparitățile de dezvoltare regională reflectate de aceste date ar trebui să fie una din cele mai importante teme de discuție pentru deciziile de politică economică ale oricărui guvern.

Județele care au avut cea mai rapidă creștere a cifrei de afaceri anul trecut au fost Botoșani (plus 18% cifră de afaceri, până la 6,2 mld. lei), Cluj - plus 16%, Ilfov - plus 15%, Mureș - plus 13% și Bacău - plus 14%.

Creșterea Clujului, dar și a județelor limitrofe - Bihor (plus 8%), Maramureș (plus 10%), Arad (plus 13%), Mureș (plus 13%) și Alba (plus 6%) - arată că 2015 a fost un an economic deosebit de bun pentru Transilvania.

Județele din partea de est a țării au evoluat disparat. Partea de nord a crescut semnificativ: Botoșani - plus 18%, Suceava - plus 13%, Iași - plus 13%, Bacău - plus 14%, însă sudul Moldovei a stagnat sau a crescut cu un ritm sub medie: Galați - plus 5%, Vaslui - plus 4%, Buzău - plus 2%.

Sudul țării - Ialomița, Constanța, Călărași, Teleorman - a avut un an prost în 2015, cu stagnare și chiar scăderi.

Capitalul privat românesc domină în Bacău, Tulcea, Vaslui, Vrancea și Botoșani, cu o pondere de peste 85%, și este cel mai slab reprezentat în București (33%), Timiș (37%), Argeș (39%), Ilfov (39%) și Arad (38%) (**tabel 11**).

Este însă irelevantă analiza doar din punct de vedere al ponderii, fără să se ia în calcul dimensiunea economică a județului.

Cu toate că Timiș are doar 37% capital privat românesc, faptul că în acest județ se desfășoară afaceri de 52 miliarde de lei pe an înseamnă că firmele românești au afaceri în Banat de 19 miliarde de lei pe an, cât în județele Tulcea, Vaslui, Teleorman și Mehedinți la un loc.

Tabel 11

Județe după cifra de afaceri totală în 2015, distribuția români/străini/stat și evoluția față de 2014

		2015				
		Cifra de afaceri totală în 2015 (mld. lei)	Ponderea companiilor cu capital privat românesc (%)	Ponderea companiilor cu capital privat străin (%)	Ponderea companiilor cu capital de stat (%)	Evoluția cifrei de afaceri totale față de 2014 (%)
1	Alba	14,6	57	40	3	6
2	Arad	27	39	60	0	13
3	Argeș	47	38	61	1	5
4	Bacău	17,7	89	10	1	14
5	Bihor	26,4	60	39	1	8
6	Bistrița-Năsăud	10,2	72	27	1	13
7	Botoșani	6,2	87	12	2	18
8	Brăila	7,5	83	16	2	3
9	Brașov	40,3	43	56	1	8
10	Buzău	14,5	64	35	1	2
11	Călărași	7,6	69	30	1	0
12	Caraș-Severin	5,6	64	36	0	11
13	Cluj	43,6	51	47	2	16
14	Constanța	43,6	49	48	3	-3
15	Covasna	5,3	67	32	1	6
16	Dâmbovița	10,6	62	37	1	1
17	Dolj	20,5	64	35	1	8
18	Galați	20,8	69	30	2	5
19	Giurgiu	5,1	68	32	1	11
20	Gorj	7,5	59	2	39	5
21	Harghita	8,7	78	21	0	6
22	Hunedoara	9,8	64	28	7	2
23	Ialomița	7	70	30	0	1
24	Iași	20,2	70	26	3	13
25	Ilfov	74,1	39	58	3	15
26	Maramureș	13,9	72	27	1	10
27	Mehedinți	2,6	81	11	8	6
28	Municipiul București	420,6	33	61	6	8
29	Mureș	27,5	48	52	0	13
30	Neamț	10,1	80	19	1	6
31	Olt	12,2	45	54	0	7
32	Prahova	39,9	45	53	2	12

Sursa: ONRC

continuare în pagina următoare >>>>>

4

Capitalul privat românesc în județele României. Paradoxul „Argeș vs Iași”. Valoarea adăugată vs cifra de afaceri. Exporturile românilor

		Cifra de afaceri totală în 2015 (mld. lei)	Pondere companiilor cu capital privat românesc (%)	Pondere companiilor cu capital privat străin (%)	Pondere companiilor cu capital de stat (%)	Evoluția cifrei de afaceri totale față de 2014 (%)
33	Sălaj	6,5	59	40	0	-1
34	Satu Mare	14,6	62	37	1	11
35	Sibiu	26,8	39	37	23	-8
36	Suceava	15,2	80	19	1	13
37	Teleorman	5,5	84	14	1	-21
38	Timiș	51,8	37	62	1	13
39	Tulcea	6,7	89	9	1	11
40	Vâlcea	9,9	71	15	14	11
42	Vaslui	5,4	87	11	2	4
41	Vrancea	6,7	86	12	2	13

Sursa: ONRC

4.1 Cluj, Constanța, Timiș, Prahova și Argeș – cele mai puternice județe cu capital privat românesc

Din punct de vedere al puterii capitalului privat românesc, primele cinci județe în afară de regiunea București-Ilfov sunt: Cluj – 22 miliarde de lei afaceri ale companiilor românești în 2015, Constanța – 21 mld. lei, Timiș – 19 miliarde de lei business românesc, Prahova – 18 mld. lei și Argeș – 18 mld. lei.

În Moldova, județele Iași, Suceava, Bacău au companii private românești care desfășoară afaceri între 12 și 16 miliarde de lei per județ.

Se păstrează în 2015 dominarea estului de către companiile private cu capital românesc. Astfel, în cele opt județe din Moldova, capitalul privat românesc deține între 69% (Galați) și 86% (Bacău).

Iași și Bacău, cu afaceri ale companiilor private românești de 14-15 miliarde de lei în 2015, ar putea fi luate în considerare ca județele-poli ale capitalului privat românesc ca dominanță ale companiilor românești, însă ca putere Cluj, Timiș sau Argeș, chiar dacă dominate de companii străine, au firme românești de anvergură mai mare.

Ca urmare, se poate aprecia că axa de forță a capitalului privat românesc este Cluj – Brașov – Prahova – Constanța, județe care împreună au în total afaceri românești de 76 miliarde de lei, adică 15% din afacerile totale de 550 miliarde de lei ale companiilor private românești în 2015.

Cele opt județe din Moldova unde sunt preponderente companiile cu capital privat românesc au desfășurat afaceri ale firmelor românești de 78 miliarde de lei în 2015, puțin peste cele patru județe axă.

Explicația este că județe precum Vrancea, Vaslui, Botoșani sau Neamț sunt încă slab dezvoltate economic, raportând afaceri de sub 10 miliarde de lei fiecare. Astfel, toate aceste patru județe sunt mai slabe economic decât Timiș, Cluj sau Constanța.

Lipsa conectării la un sistem rapid de transport a menținut aceste județe în subdezvoltare din cauza întârzierii investițiilor. În 2015, tendința generală a fost ca firmele cu capital privat românesc să piardă teren în majoritatea județelor. Astfel, din 42 de județe, în 27, ponderea capitalului străin a crescut și doar în 15 a crescut ponderea capitalului privat românesc.

Firmele private românești au pierdut cel mai mult teren în Cluj, unde ponderea lor a scăzut de la 58% la 51%, în Brașov, unde ponderea a scăzut de la 49% la 43%, și în Timiș, unde a scăzut de la 45% la 37%.

În județele Harghita și Hunedoara, ponderea capitalului privat românesc a crescut cu 5 puncte procentuale, până la 78%, respectiv 64%, dar ambele au sub 10 miliarde de lei cifră de afaceri, deci nesemnificative pentru sistemul național de companii.

Tabel 12

Relația dintre cifra de afaceri pe județe și valoarea adăugată brută în 2015

Județul	Cifra de afaceri totală (mld. lei) 2015	Valoarea Adăugată Brută (mld. lei) 2015	Pondere Valoare Adăugată Brută în cifra de afaceri (%)	Pondere companii cu capital privat românesc în cifra de afaceri (%)
București	420,6	172,5	41	33
Constanța	43,6	34,3	79	49
Timiș	51,8	33,1	64	37
Cluj	43,6	32,1	74	51
Prahova	39,9	28,8	72	45
Brașov	40,3	24,5	61	43
Iași	20,2	22,1	109	70
Ilfov	74,1	19,7	27	39
Argeș	47	18,1	38	38
Dolj	20,5	17,7	86	64
Arad	27	15,9	59	39
Bihor	26,4	15,7	59	60
Mureș	27,5	15,7	57	48
Sibiu	26,8	15,2	57	39
Galați	20,8	13,8	66	69
Bacău	17,7	13,6	77	89
Suceava	15,2	13,6	90	80
Dâmbovița	10,6	13,3	126	62
Gorj	7,5	12,1	162	59
Alba	14,6	11,8	80	57
Hunedoara	9,8	11,6	118	64
Maramureș	13,9	11,5	83	72
Buzău	14,5	10,4	72	64
Vâlcea	9,9	9,7	98	71
Neamț	10,1	9,5	94	80
Olt	12,2	9	74	45
Satu Mare	14,6	8,7	59	62
Brăila	7,5	7,9	106	83
Caraș-Severin	5,6	7,6	135	64
Harghita	8,7	7,6	88	78
Botoșani	6,2	7,5	121	87
Vrancea	6,7	7,5	112	86
Bistrița-Năsăud	10,2	7,3	72	72

Sursa: ONRC și Comisia de prognoză

continuare în pagina următoare >>>>>

4

Capitalul privat românesc în județele României. Paradoxul „Argeș vs Iași”. Valoarea adăugată vs cifra de afaceri. Exporturile românilor

Județul	Cifra de afaceri totală (mld. lei) 2015	Valoarea Adăugată Brută (mld. lei) 2015	Pondere Valoare Adăugată Brută în cifra de afaceri (%)	Pondere companii cu capital privat românesc în cifra de afaceri (%)
Teleorman	5,5	7	127	84
Călărași	7,6	6,4	84	69
Vaslui	5,4	6,4	119	87
Ialomița	7	6,2	88	70
Sălaj	6,5	5,8	90	59
Tulcea	6,7	5,7	86	89
Covasna	5,3	5,3	99	67
Giurgiu	5,1	5,1	100	68
Mehedinți	2,6	5	190	81
Total	1.177,7	712,3	60	47

Sursa: ONRC și Comisia de prognoză

Doar 19 județe au peste două treimi pondere a capitalului privat românesc, iar 31 au o pondere de peste 51% a firmelor cu capital privat românesc în totalul cifrei de afaceri a județului în 2015.

4.2 Cifra de afaceri vs valoarea adăugată brută pe județe

Pespectiva analizei dinspre cifra de afaceri a sistemului de companii poate fi îmbogățită luând în considerare și valoarea adăugată brută, atât pe sectoare, cât și geografic, pe județe.

Astfel, se constată că, paradoxal, valoarea adăugată brută nu urmează cifra de afaceri din punct de vedere geografic proporțional, deși, aparent, ar trebui să o facă.

Spre exemplu, VAB-ul județului Iași este estimat de Comisia Națională de prognoză la 22 miliarde de lei în 2015, peste cel al județului Argeș, de 18 mld. lei, deși cifra de afaceri este per total județ în Argeș a fost de 47 mld. lei în 2015, mai mult decât dublă față de cea din Iași, de 20 mld. lei (**vezi tabel 12**).

Per ansamblul economiei, VAB reprezintă circa 60% din cifra de afaceri totală a anului 2015, însă în interiorul județelor, raportul poate varia de la 27%, în cazul Ilfovului, la 190%, în cazul județului Mehedinți.

Cum se explică și ce consecințe are acest fapt asupra subiectului lucrării noastre – rolul capitalului privat românesc în economie?

Valoarea adăugată brută se calculează scăzând din producția totală consumul intermediar. Producția totală este corelată strâns, cu mici variații, cu cifra de afaceri totală a sistemului de companii din România.

INS spune: valoarea adăugată brută (VAB) este soldul contului de producție și se măsoară ca diferența între valoarea bunurilor și serviciilor produse (evaluate la prețuri de bază) și consumul intermediar (evaluat la prețul cumpărătorului), reprezentând, deci, valoarea nou creată în procesul de producție.

VAB = Producție – Consum Intermediar

Consumul intermediar reprezintă valoarea bunurilor și serviciilor (excluzând consumul de capital fix) care sunt fie transformate, fie consumate în totalitate în timpul procesului de producție.

Institutul Național de Statistică strânge date din bilanțurile tuturor operatorilor economici semnificativi, pe CAEN-uri, și apoi calculează producția în lei pe ramuri ale economiei: industrie, agricultură, comerț, IT&C etc. Din producție se scade consumul intermediar, adică apa, energia, materiile prime, materialele, consumabilele.

Datele se agregă apoi la nivel de economie și se obține valoarea adăugată brută totală, la care se adaugă impozitele pe produs pentru a obține PIB-ul. Aceasta la nivel național. Ce se întâmplă însă la nivel județean, cum se obține VAB-ul pe fiecare județ?

„Elaborarea conturilor regionale în România se realizează în funcție de datele disponibile în principal în baza metodei descendente («de sus în jos»), care presupune calcularea agregatelor la nivel regional între diferitele regiuni, cu ajutorul unor chei de repartiție”, arată Institutul Național de Statistică.

Cheia de repartiție folosită este suma salariilor pe fiecare ramură și în județe.

Dacă, spre exemplu, Carrefour are puncte de lucru în 10 județe, deși cifra sa de afaceri este înregistrată pe București, valoarea adăugată brută adusă în interiorul codului CAEN 47 Comerț cu amănuntul este distribuită în cele 10 județe conform cu ponderea producției sale (care, în cazul comercianților, reprezintă diferența între prețul de vânzare și cel de achiziție) în cele 10 județe. Repartiția este dată de fapt de ponderea salariilor plătite, în ramura comerț, în județul Iași.

Este de înțeles, așadar, cum județul Iași are un VAB mai mare decât al județului Ilfov (cifră de afaceri de 74 mld. lei, VAB de 20 mld. lei), unde au sediul social multe multinaționale, dar consumul este bineînțeles mai redus decât în Iași, județ cu circa 912.000 de locuitori, față de Ilfov, cu circa 380.000 de rezidenți.

Însă ce se întâmplă cu Argeșul (650.000 locuitori), unde Automobile Dacia reprezintă, practic, jumătate din cifra de afaceri a județului de 47 mld. Lei, dar VAB-ul județului este la 18 mld. lei, față de Iași, cu un VAB de 22 mld. lei în 2015?

Aici nu mai este vorba distribuția VAB-ului între sediul social/puncte de lucru, pentru că 90% din producția Automobile Dacia este exportată.

Pentru explicație trebuie să ne întoarcem din nou la modul de calcul al VAB-ului. Din producția totală se scade consumul intermediar. Deci VAB-ul ramurii producție de automobile în Argeș este mai redus decât ne-am așteptat pornind de la cifra de afaceri atât de mare a județului, din care 60% provine din CAEN-ul 29, producția de mijloace de transport.

Într-adevăr, și la nivel național, raportul între VAB-ul ramurii producție mijloace de transport și producția totală este de doar 40%.

Raportul între VAB-ul creat și producția totală (care urmărește îndeaproape, cum s-a arătat, cifra de afaceri) are importanța sa pentru că iată poți produce, practic, „în gol” dacă o anumită industrie nu lasă suficientă amprentă ca PIB.

Cu alte cuvinte, poți să ai o activitate economică de dimensiuni mari, dar amprenta locală în economie să fie redusă. Consumul intermediar mare, practic, subminează amprenta locală. Dacă materia primă și materialele consumate în amonte în industria auto ar fi produse într-o mai mare măsură în România, atunci valoarea adăugată brută locală ar fi mai mare. Însă pe măsura exporturilor mari, Automobile Dacia este și un mare importator, fiind pe locul doi, spre exemplu, în topul importatorilor în 2014, după Rompetrol.

4.3 Deși afacerile Automobile Dacia s-au dublat între 2009 și 2013, PIB-ul județului Argeș a scăzut

Integrarea în lanțurile mondiale de producție este o soluție pentru dezvoltare economică, dar aceste date arată cât de importantă este crearea locală de valoare adăugată.

Dacă se importă materii prime de 1 mld. euro pentru o producție de 1,2 miliarde de euro, o producție locală de 500 milioane de euro unde consumul intermediar este de doar 100 milioane de euro lasă o amprentă dublă față de primul caz, care raportează o cifră de afaceri de peste două ori mai mare.

Este de înțeles atunci de ce în județele în care capitalul străin este preponderent, unde sunt prezente multinaționale de producție mari exportatoare, dar și mari importatoare, acolo raportul între VAB și cifra de afaceri totală este mai redus decât în județele unde investițiile străine au întârziat.

4

Capitalul privat românesc în județele României. Paradoxul „Argeș vs Iași”. Valoarea adăugată vs cifra de afaceri. Exporturile românilor

Tabel 13

De ce nu se vede dublarea business-ului Dacia în evoluția PIB-ului din Argeș?

PIB-ul în județele Iași, Argeș și la nivel național (mld. lei)

	2009	2010	2011	2012	2013	Evoluția 2013 vs 2009 (%)
PIB Total	511	534	565	595	637	25
PIB Iași	15	16	17	18	20	30
PIB Argeș	18	17	17	16	17	-5
Cifra de afaceri Automobile Dacia (mld. lei)	9	11	13	13	18	100
Valoare adăugată brută din industrie în Argeș	7,3	7,3	7,2	5,3	6	-18

Sursa: INS, mfinante.ro

Astfel, spre exemplu, județul Argeș are o pondere a VAB, în total, cifră de afaceri de 38%, iar ponderea capitalului privat românesc este exact 38%. În Bihor, ponderea VAB în cifra de afaceri este 59%, iar firmele private românești au 60% pondere în județ. În Galați, un alt județ „distorsionat” de prezența unei multinaționale care îi dă județului un sfert din cifra de afaceri, ponderea VAB în cifra de afaceri este de 66%, iar a capitalului privat românesc, de 69%.

În județele unde firmele românești sunt covârșitoare precum Brăila, Botoșani sau Vrancea, VAB-ul județului ajunge să fie mai mare decât cifra de afaceri a companiilor cu rezidența fiscală în județele respective.

De altfel, evoluția între anii 2009 și 2013 a PIB-ului județului Argeș a fost, surprinzător, de scădere cu 5%, de la 17,8 miliarde de lei în 2009 la 16,9 miliarde de lei în 2013, conform ultimelor date de la Institutul Național de Statistică, în contextul în care, în aceeași perioadă, PIB-ul țării a crescut de la 510 mld. lei la 637 mld. lei, cu 25%.

Și mai interesant este că, între 2009 și 2013, cifra de afaceri a Automobile Dacia a crescut de la 9 miliarde de lei la 18 miliarde de lei, adică s-a dublat. Cu alte cuvinte, se ridică întrebarea: cum de dublarea cifrei de afaceri a unei mari întreprinderi nu lasă „urme” la nivelul PIB-ului județean? O explicație poate fi închiderea altor capacități industriale din județ în aceeași perioadă, dar distorsiunile există.

Exemplul Automobile Dacia este dat pentru că reprezintă o mare parte din cifra de afaceri raportată de județul Argeș, ca model pentru un mare exportator industrial.

În aceeași perioadă, între 2009 și 2013, PIB-ul județului Iași (de unde a plecat analiza) a crescut de la 15 mld. lei la 20 mld. lei, adică cu 33% (**tabel 13**).

Este evident că merită analizată în continuare relația între investițiile străine, cu companii mari exportatoare, dar care sunt și mari importatoare și creșterea de PIB locală, adică amprenta în economie a acestor investiții. Pentru că, dacă dublarea afacerilor Automobile Dacia nu „lasă” suficient PIB în județul respectiv, atunci unde lasă?

Se observă empiric faptul că există o relație direct proporțională între șirul ponderilor VAB în cifra de afaceri în județe și șirul ponderilor capitalului privat în total cifră de afaceri în județe.

Astfel, cu cât este mai mare ponderea capitalului privat românesc în județe, cu atât este mai mare ponderea VAB în total cifră de afaceri în județul respectiv, adică se poate presupune că amprenta economică a companiilor cu capital privat românesc este mai mare decât a celor cu capital străin.

La o analiză statistică, coeficientul de corelație între cele două șiruri de ponderi este 0,6, ceea ce indică o corelație moderat pozitivă, direct proporțională, sugerată și de datele empirice. Pe o scară de la -1 la 1,

Tabel 14

Topul marilor sectoare care „lasă” cel mai mult VAB din producția totală

		Producție totală în 2013 (mld. lei)	Valoarea Adăugată Brută în 2013 (mld. lei)	Pondere Valorii Adăugate Brute în producție (%)
1	Activități de servicii în IT	30	17	57
2	Fabricarea mobilei	11	6	55
3	Telecomunicații	19	10	53
4	Hoteluri și alte facilități de cazare	21	11	52
5	Depozitare și activități auxiliare	21	10	48
6	Agricultură	73	34	47
7	Industria extractivă	14	6	43
8	Transporturi	72	30	42
9	Industria alimentară	88	33	38
10	Fabricarea echipamentelor	16	6	38
11	Industria construcțiilor metalice	19	7	37
12	Construcții	124	45	36
13	Fabricarea produselor din ceramică, sticlă	17	6	35
14	Comerț cu amănuntul	49	15	31
15	Fabricarea produselor de cocserie și rafinare	33	10	30
16	Comerțul de autovehicule	10	3	30
17	Industria metalurgică	21	6	29
18	Comerț cu ridicata	67	19	28
19	Producția și furnizarea de energie electrică, gaze și apă caldă	65	18	28
20	Fabricarea autovehiculelor	48	10	21

Sursa: INS

coeficientul de corelație arată o relație de inversă proporționalitate perfectă la -1, iar la 1, o relație de proporționalitate perfectă.

Un alt unghi pentru a desluși relația între valoarea adăugată brută (VAB) și naționalitatea capitalului este analiza din punct de vedere a ponderii VAB în producția totală.

Cifra de afaceri, deci vânzări, nu înseamnă imediat valoare adăugată lăsată în economie, adică PIB, ci disparitățile sunt mari de la sector la sector. Astfel, după cum se observă în tabelul 14 care descrie raportul între VAB și producție pentru marile sectoare din economie, cu producții mai mari de 10 miliarde de lei, „amprenta” lăsată în economie de diverse sectoare variază de la simplu la triplu.

Astfel, fabricarea autovehiculelor, cu o producție de 48 miliarde de lei în 2013 (de când sunt ultimele date statistice pentru acest indicator), „lasă” un VAB de doar 10 miliarde de lei, sub hoteluri, care la o producție de 21 miliarde de lei „lasă” un VAB de 11 miliarde de lei (**vezi tabel 14**).

Evident, cel mai bun raport între VAB și producție este în cazul activităților de servicii în IT, care la o producție de 30 mld. lei lasă un VAB de 17 mld. lei, adică un raport VAB/producție de 57%.

4

Capitalul privat românesc în județele României. Paradoxul „Argeș vs Iași”. Valoarea adăugată vs cifra de afaceri. Exporturile românilor

Tabel 15

Ponderea companiilor cu capital privat românesc în exporturi în 2015

	Exporturi (mil. euro)			Importuri (mil. euro)		
	Total	Pondere companii cu capital străin (%)	Pondere companii cu capital privat românesc (%)	Total	Pondere companii cu capital străin (%)	Pondere companii cu capital privat românesc (%)
Exporturi totale	52.174	69	31	60.317	63	37
Industria prelucrătoare	40.513	78	22	32.122	77	23
Alimente, băuturi, tutun	1.379	61	39	2.183	60	40
Ciment, sticlă, ceramică	367	55	45	589	56	44
Produse din lemn și mobilă	1.753	66	34	546	59	41
Fabricarea calculatoarelor, altor produse electronice, optice și electrice	4.619	75	25	4.192	74	26
Mașini, utilaje și echipamente	1.932	88	12	418	85	15
Metalurgie	3.852	85	15	2.345	75	25
Mijloace de transport	15.023	82	18	10.452	85	15
Prelucrarea țigăii, produse chimice, cauciuc și mase plastice	5.131	87	13	6.067	84	16
Textile, confecții, pielărie	5.013	64	36	4.307	54	46

Sursa: BNR, Studiul Investițiile străine directe în 2015

Fabricarea mobilei are un raport VAB/producție de 55%, pe când fabricarea de mijloace de transport un raport VAB/producție de 21%. Diferența între raportul VAB/producție la fabricarea de mobilă față de mașini este dată, practic, de nivelul consumului intermediar.

Aparent împotriva bunului simț economic, care spune că producția de mașini presupune valoare adăugată mai mare pentru că nivelul tehnologic este mult mai ridicat decât în industria mobilei, orice euro creștere de producție în industria de mijloace de transport în România „lasă” VAB local de doar 0,21 euro, în timp ce orice euro creștere de producție în mobilă „lasă” VAB de 0,55 euro.

Aceasta este posibil să fie efectul profilului industriei auto în România, pentru că se face în principal asamblare a unor componente importate.

4.4 Poziția companiilor cu capital privat românesc în exporturi

Ponderea companiilor cu capital privat românesc în exporturi a crescut ușor în 2015 până la 31%, față de 30% anul anterior. Poate părea puțin, dar 1% din exporturile României înseamnă peste 500 milioane de euro, iar pentru firmele românești slab capitalizate și de dimensiuni mici, multe cu exporturi de doar câteva zeci de mii de euro, suma suplimentară este semnificativă (vezi tabel 15).

Și-au îmbunătățit poziția la export sectorul de textile, confecții și pielărie, unde ponderea capitalului privat românesc a crescut de la 34% la 36% în 2015, pe baza cererii în creștere pentru lohn-ul românesc, dar și prin câteva branduri care încep să iasă pe piețele externe, precum Musette sau Nissa.

Este interesant, de asemenea, progresul la export al companiilor românești din zona mobilei și a produselor din mobilă, unde ponderea exportatorilor cu capital privat românesc a crescut de la 30% la 34%.

Pe cele mai puternice piețe de export, mijloace de transport (exporturi de 15 mld. euro în 2015) și prelucrarea țigăiului (5,1 mld. euro în 2015), firmele cu capital privat românesc au o pondere de doar 18% și respectiv 13%, dar, la rândul lor, aceste procente sunt în creștere cu 1-2 puncte față de anul anterior.

Capitalul privat românesc are circa 22% din exporturile industriei prelucrătoare, ceea ce înseamnă că firmele private românești sunt aproape complet scoase din joc în ceea ce privește producția dedicată piețelor externe în fabricarea de mijloace de transport, produse metalurgice, prelucrarea țigăiului și fabricarea calculatoarelor și a altor produse electronice și optice.

Cele mai bune poziții sunt ocupate de capital privat românesc la exporturi în sectorul ciment, sticlă, ceramică – cu o pondere de 45%, alimente băuturi, tutun – cu o pondere de 39%, și textile, confecții, pielărie – cu o pondere de 36%.

Românii sunt minoritari și la importurile din sectoarele aparținând industriei prelucrătoare, fiecare dintre aceste activități industriale presupunând importuri de materii prime și materiale pentru a produce pentru export.

Însă balanța pozitivă a sectorului mijloace de transport, unde exporturile anuale sunt de circa 15 mld. euro, iar importurile de circa 10 miliarde de euro, dominat de investitorii străini, nu poate fi negată.

5

Concluzii

- 1** Firmele cu capital privat românesc și-au păstrat ponderea la 47% din economie, firmele străine au 49% și firmele de stat restul de 4%; toate au crescut cu 8%.
- 2** Firmele private românești au angajat cu 60.000 mai mulți salariați în 2015, pe fondul creșterii afacerilor; firmele străine raportează cu 2.000 angajați mai puțin.
- 3** Firmele private românești au raportat un rezultat net dublu față de 2014, de 27 mld. lei, adică o profitabilitate de 5% față de 1,5% firmele străine.
- 4** Firmele private românești și-au redus gradul de îndatorare de la 66% la 64% pe fondul menținerii activelor la același nivel.
- 5** Firmele private românești au raportat un ROE – o rentabilitate a capitalurilor proprii de 18%, față de 4,6% a firmelor străine.
- 6** Firmele private românești rămân majoritare în comerț, construcții, agricultură, transport și industrie alimentară.
- 7** Firmele private românești au pierdut substanțial cotă de piață în agricultură (de la 87% la 81%), în industria alimentară (de la 66% la 59%), comerț cu amănuntul (de la 66% la 58%), turism (de la 83% la 71%).
- 8** Cifra de afaceri a județelor din Vest, dominate de capitalul străin, a crescut substanțial anul trecut (Cluj – cu 16%, Arad – cu 13%, Mureș – cu 13%).
- 9** PIB-ul județelor dominate de investitorii străini (exemplu Argeș) este substanțial mai redus raportat la cifra de afaceri obținută per total decât în județele dominate de firmele românești.
- 10** Un euro producție în plus în industria mijloacelor de transport (care presupune importuri masive) aduce doar 0,21 euro PIB, pe când un euro în plus în industria mobilei aduce 0,55 euro PIB, iar în industria alimentară aduce 0,38 euro la PIB.

Broșură editată de **Galenus SRL**
Coordonator broșură: Mircea Doagă
DTP: Ștefan Coroianu
Sursa foto: Shutterstock
Tipar: Tipografia Everest București

Broșură realizată pentru **Patronatul Investitorilor Autohtoni - PIAROM**
de Sorin Pâslaru, redactor șef ZIARUL FINANCIAR
Președinte PIAROM: Nicolae Cristian Pârvan
Adresa: Str. Delfinului, nr. 6, bl. 42, sc. 4, parter, ap. 197,
Sector 2, București / **Telefon:** 0741.106.736 / **E-mail:** office@piarom.ro

GRUP UZINSIDER

www.comelf.ro

UZINSIDER
GENERAL CONTRACTOR S.A.

S.C. Uzinsider General Contractor S.A.

ADDRESS: 12, Carol I Blvd., Bucharest - 3 - ROMANIA - Postal Code 030164

www.uzinsidergc.com

Mob 1: (0040.74) 025.30.95

Tel: (0040.21) 310.36.91

Mob 2: (0040.72) 678.25.27

Fax: (0040.21) 315.82.29

Astra Vagoane Călători S.A.
ARAD ROMÂNIA

PERFORMANCE IN COMFORT

str Petru Rareș nr 1-3, 310210 Arad
astra@astra-passengers.ro

tel: +40-(0)-257-233651

fax: +40-(0)-257-258168
www.astra-passengers.ro

**BANCA COMERCIALĂ
FERROVIARA**

**BANCA
INVESTITORILOR
PRIVAȚI**

BANCA COMERCIALĂ
FERROVIARA

Str. Popa Tatu nr 62A, Tronson A, Sector 1, București, România office@bfer.ro tel: +4 021 303 40 00